

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Mezikulturní komunikace: čeština a němčina pro překlad a tlumočení

Anna Školoudová

Komentovaný překlad: Neureuther, Felix et al.: Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können. München: National Geographic Deutschland, 2022. Vybrané kapitoly.

Annotated translation: Neureuther, Felix et al.: Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können. München: National Geographic Deutschland, 2022.

Selected chapters.

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Věře Kloudové, Ph.D., za všechny cenné rady, ochotu a trpělivost během psaní a také za velmi vstřícný přístup během našich konzultací. Dále děkuji své rodině a blízkým za podporu.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Anna Školoudová

Zadání

Zadaný text přeložte do českého jazyka a svůj překlad doplňte překladatelským komentářem v rozsahu minimálně 20 normostran. V komentáři nejprve celkově charakterizujte výchozí text. Uveďte, s jakým cílem byl text napsán a jaké stylistické postupy autor/ka volí k dosažení svého záměru. Dále popište, na jaké problémy jste v překladu narazila, a zdůvodněte použité překladatelské postupy a nezbytné posuny, které jste v překladu provedla na úrovni lexika, syntaxe, a především v rovině stylistické. Postupujte přitom od celkové koncepce svého překladu k dílčím řešením. Komentář opatřete bibliografickým soupisem použitých primárních i sekundárních zdrojů, včetně těch internetových.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá komentovaným překladem z němčiny do češtiny. Konkrétně se jedná o čtyři vybrané kapitoly z knihy *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können* od Felixe Neureuthera a kol. Jde o hypotetickou zakázku a odborný komentář překladu. Komentář tvoří překladatelská analýza původního výchozího textu dle Christiane Nord, popis metody překladu a charakteristika překladatelských problémů a posunů vzniklých při překladu. Cílem bakalářské práce je vytvořit funkční překlad a teoretický komentář k strategiím překladu a překladatelskému procesu.

Klíčová slova: komentovaný překlad, překladatelské problémy, překladatelská analýza, překladatelské posuny, hory, ledovce, tání, změny klimatu, Felix Neureuther

Abstract

The thesis deals with an annotated translation from German into Czech. Specifically, it concerns four selected chapters from the book *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können* by Felix Neureuther et al. This is a hypothetical commission and an expert commentary on the translation. The commentary consists of a translation analysis of the original, source text according to Christiane Nord, a description of the translation method and a description of the translation problems and shifts that occurred during the translation. The aim of the bachelor thesis is to produce a functional translation and a theoretical commentary on translation strategies and the translation process.

Keywords: annotated translation, translation problems, translation analysis, translation shifts, mountains, glaciers, melting, climate change, Felix Neureuther

Obsah

Úvod.....	6
Překlad	7
2. Komentář	33
2.1. Překladatelská analýza výchozího textu.....	33
2.1.1. Vnětextové faktory.....	34
2.1.2. Vnitrotextové faktory	36
2.2. Překladatelská metoda.....	44
2.3. Překladatelské problémy.....	45
2.3.1. Lexikální rovina	45
2.3.2. Morfosyntaktická rovina	50
2.3.3. Syntaktická rovina.....	53
2.3.4. Stylistická rovina.....	55
2.3.5. Pragmatická rovina.....	57
2.4. Překladatelské posuny.....	60
2.4.1. Intelektualizace	61
2.4.3. Explikace.....	62
Závěr	63
Bibliografie	64
Přílohy.....	66

Úvod

Předmětem bakalářské práce je komentovaný překlad vybraných čtyř kapitol z knihy *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können* od Felixe Neureuthera a kol.

Práce se skládá ze dvou částí. První část tvoří překlad čtyř kapitol, které jsem vybrala s ohledem na téma a fiktivní zadání, tedy překlad pro fiktivní tištěný časopis Hory a sníh, který bude mít v roce 2025 výročí 25 let na českém trhu. K tomuto výročí bude vydáno jubilejní číslo tohoto časopisu.

Tuto knihu jsem si vybrala, protože se od malička věnuji lyžování a mám k zimním sportům, a tedy i k horám a přírodě velmi blízko. Navíc se domnívám, že mnoho podobných textů o horách a jejich budoucnosti, spojené s masivním odtáváním a udržitelností, v češtině nenajdeme. Kniha mě rovněž velmi zaujala svým příjemným zpracováním. Autor knihy Felix Neureuther je bývalý závodník v alpském lyžování, který má k horskému prostředí opravdu blízko, což se odráží v textu samotném. Zároveň mě kniha inspirovala k navštívení zmiňovaných míst. A tak jsem v létě 2023 navštívila například horu Zugspitze, jezera Heiterwangersee a Eibsee nebo město Garmisch-Partenkirchen.

Překlad cizojazyčných textů s tematikou změn klimatu a udržitelnosti by mohl dle mého názoru přispět k lepšímu povědomí veřejnosti o dané problematice a také k úpravě našeho chování v horách, ale i v přírodě obecně.

Druhá část bakalářské práce je věnována odbornému komentáři překladu. Na výchozí text aplikuji překladatelskou analýzu Christiane Nord (2009), dále pracuji s českou funkční stylistikou Marie Čechové (2008). Využila jsem také německou funkční stylistiku Hanse-Wernera Eromse (2008). V této části se zabývám charakteristikou metody překladu, dále také zmiňuji problémy, se kterými jsem se během překládání setkala, jejich řešení a vzniklé překladatelské posuny. Teoretický základ je obohacen o konkrétní ukázky z překladu.

V komentáři používám následující zkratky: VT pro výchozí text a CT pro text cílový. V příloze s názvem *Tabulka č. 1* používám zkratku AŠ, která značí můj vlastní překlad daných organizací.

U originálu i u překladu uvádím odkazy na konkrétní řádky v textu.

Překlad

Felix Neureuther, bývalý závodník v lyžování, jehož talent dosahuje světových kvalit, si všímá udržitelnosti, a to především v Alpách. Málokdo ale ví, že členové jeho rodiny jsou již po několik generací úzce spjatí s horami, ať už jako vědci, lyžaři, či pouze nadšenci.

Také proto vypráví Neureuther o svých oblíbených trasách ve světě hor a ledovců a dává nahlédnout do tohoto království, které musíme chránit. Sám vzhlíží k dnešním „hrdinům“, kteří se o hory starají. Konkrétně se jedná o experty, kteří pracují na tom, aby byly Alpy, ale i celé naše životní prostředí zachovány i pro další generace.

Kapitola 1 – Horští obři

Ledovce a jejich dědictví

Pomníky klimatické krize

To, že ledovce tají, je nám známé již dlouho. Jak rychle, ukazují mimo jiné i každoroční zprávy o jejich stavu, které vydává Rakouský alpský spolek. Některé ledovce se zmenší dokonce o 100 m ročně. Takovýto trend spojený s úbytkem, bohužel platí pro všechny v oblasti Alp. Fotografie někdy mohou zapůsobit více než slova. Přinejmenším v nás dokáží vzbudit emoce, a tak Rakouský alpský spolek jednou za rok zveřejní takovouto zprávu opatřenou aktuálními a historickými snímky. Právě srovnání mezi minulostí a současností nutí čtenáře k zamyšlení. Pět obrázků pohoří Hornkees, které se nachází v Zillertalských Alpách, sdíleli pracovníci zabývající se měřením ledovců na webové stránce Alpského spolku (Österreichischer Alpenverein (OeAV)). Nejstarší fotografie pochází z roku 1920. Vidíme na ní mohutný ledovcový splaz, rozprostírající se daleko do údolí. Na snímku z roku 1976 je tento splaz poloviční. V roce 2000 se opět viditelně zkracuje a o deset let později, tedy v roce 2010, vidíme

30 na snímku pouze jeho pozůstatky. Poslední, nejaktuálnější fotka z roku 2020 zobrazuje už jen jeho kousíček. Hornkees bohužel dosáhl smutného rekordu.

Ve sledovaném období mezi roky 2019 a 2020 zaznamenali vědci největší úbytek na jeho délce, a to ze všech přeměřovaných rakouských ledovců. Jednalo se o neuvěřitelných 104 metrů. Ztratil tedy asi takovou délku, jakou má například jedno fotbalové hřiště. V roce 2018 vedl
35 v tomto smutném souboji Bärenkopfkkees v pohoří Glockner. Jeho tehdejší úbytek čítal 86,9 metru. O rok dříve, tedy v roce 2017, byl na pomyslné první příčce Gepatschferner v Ötztalských Alpách s úbytkem 125 metrů.

Ochránit ledovce, ale jak?

Není divu, že titulky různých zpráv znějí stejně: tání ledovců nezadržitelně pokračuje! Se
40 stejnou informací přišel na veřejnost v dubnu 2021 i Rakouský alpský spolek. Ve své zprávě spojil realistickou analýzu posledních let s výzvou, která zněla až poněkud nesměle. Prosí v ní totiž o ochranu všech ledovců, a to bez výjimky. Ale jak by měla taková ochrana vlastně vypadat?

Felix Neureuther má jasný názor. „Lyžovat v létě na ledovci už není z časového hlediska
45 udržitelné,“ říká a myslí přitom na svou vlastní minulost. Po dobu 20 let pro něj byly ledovce velmi důležitým tréninkovým místem, které jako profi-lyžař využíval velmi často. Nyní, dva roky po ukončení své sportovní kariéry, v něm vzpomínky stále pracují a jen tak se ho neopouští. „Když vidíš, jak se ulomil další kus ledovce a padá dolů do údolí, něco to s tebou musí udělat.“ V oblasti Saas Fee, ve švýcarském kantonu Valis, mezi mohutnými
50 čtyřtisícovkami mohl Felix toto tání pozorovat po dlouhou řadu let, a to opravdu zřetelně. „Škoda, že jsem neudělal každý rok pár fotek k porovnání...“

*Podstata ledovců je ta, že jsou stále v pohybu. Vědci je proto často přeměřují a zaznamenávají délku a tloušťku ledu. Rakouské ledovce se každoročně na délku zmenší asi o 15 metrů. Ledovec Pasterze na Großglockneru se mezi lety 2019 a 2020 zmenšil o 52,5 metru, a je tak na třetí
55 příčce mezi všemi 81 přeměřovanými giganty.*

Když si uvědomíte, jak všechny ledovce asi dříve vypadaly a jak po tisíce let utvářely Alpy, nutí vás to k zamyšlení a je vám z celé této situace velmi smutno. Felix o tom všem říká: „V létě se tam nahoře jezdí na špinavém sněhu, ze kterého trčí kameny. Potřebujeme to ale vůbec?“ I proto by se chtěl dozvědět více, konkrétně v otázce ochrany ledovců. Shoduje se i s Alpským

60 spolkem, který současnou situaci nevidí vůbec dobře. „Nelze popírat, že je úbytek ledovců spojen se stále zvyšujícími se teplotami. Tento proces lze ale jen stěží zastavit, neboť příroda je velmi citlivá. Ledovce tak procházejí smutnou a přetrvávající transformací, která je až hmatatelná.“

Dle Ingrid Hayek, viceprezidentky Rakouského Alpského spolku, budou ledovce tak, jak je
65 známe dnes, s ohledem na nedávnou zprávu hovořící o jejich stavu za pár desítek let jen těžko k rozpoznání. Její analýza vychází z více než 130 let staré expertízy. V roce 1891 vydal Ústřední výbor Německého a Rakouského Alpského spolku (Zentralausschuss des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins) veřejnou výzvu k zapojení se do pozorování ledovců. Poté
70 došli vědci k závěru, že by se měl vytvořit vědecký archiv s touto tematikou. V něm by se pak uschovávaly všechny fotografie ledovců z oblasti Východních Alp. Takto se zrodila „služba na měření ledovců“ Rakouského Alpského spolku a začala se systematicky přeměřovat jejich délka. Od té doby se měření provádí každoročně. Za 12 měsíců přeměří vědci zhruba 100 rakouských ledovců, z nichž je zhruba 10 procent součástí alpských států.

Na místech, kde se dnes může Felix dotýkat magického povrchu ledovcového splazu, budou s velkou pravděpodobností za deset let vidět jen zbytky.

Tání ledovců ve velkém

Každý z bývalých ledovcových obrů je výjimečný. Tloušťka ledu, tvar půdního podloží, ale i sklon, to vše
ovlivňuje rychlost proudění ledovce a ve spojení s globálním oteplováním také jeho tání. Díky vysokému počtu ledovců, na kterých probíhá výzkum, se dá jednoduše odvodit společný trend,
85 který ovšem přináší jen další důvody k obavám. Vědci z Alpského spolku, kteří se věnují měření ledovců, přeměřili v létě roku 2020 celkem 92 ledovců na rakouském území. 85 ledovců, tedy více než 92 procent z nich se opět zmenšilo. Pouhých 7 zůstalo na svém původním místě a dosáhlo úbytku menšího než jeden metr. A to i přesto, že za zimu 2019/2020 napadlo ve srovnání s dlouhodobým průměrem větší množství sněhu. Také proto byla většina
90 rakouských ledovců až do července 2020 pokryta vrstvou sněhu. S přibývajícím teplotami

během srpna a září, které dosahovaly až ke dvěma stupňům Celsia, přišlo bohužel i masivní odtávání.

K úbytku délky ledovce, v průměru o 15 metrů za rok, dochází bohužel již po dobu několika desetiletí. Kromě toho zaznamenali výzkumníci i výrazné, okem viditelné změny, které jsou
95 jednoznačným důkazem ustupování ledovců. K těmto změnám řadíme například výskyt většího množství skalních oblastí, které už nejsou pokryty ledem, drolení ledovců a lámání ledu, ale i jeho ztenčování, rozpad ledovcových mlýnů, častější úlomky skal na povrchu ledovce či vznik nových jezer. Během sledovaného období mezi roky 2019 a 2020 pracovalo pro Alpský spolek 23 dobrovolných měřičů a 70 dalších, kteří se na měření podíleli. Pracovali pod vedením
100 zkušených vědců Gerharda Lieba a Andream Kellerera-Pirklbauera z Institutu pro geografii a prostorový výzkum (Institut für Geographie und Raumforschung) na Univerzitě ve Štýrském Hradci. Na některých ledovcích přeměřovali nejen rychlost jejich proudění, ale také tloušťku samotného ledu. Například ledovec Pasterze, který nalezneme na Großglockneru, se při srovnání s předešlým rokem zmenšil o 52,5 metru na délku a 6,1 metru na tloušťku.

105 **Rychlejší oteplování v oblasti Alp**

Dle Tiskové zprávy pánů Lieba a Kellerera-Pirklbauera bude úbytek ledovců pokračovat podobně jako během pozorování v roce 2020, který byl spojen s drastickým odtáváním. Klima totiž reaguje na změny pomaleji. To, co nyní prožíváme se pojí s koncentrací skleníkových plynů v atmosféře před 30 lety, tedy začátkem 90. let. K tomu přidejme i fakt, že se teploty
110 v Alpách zvyšují rychleji než kdekoliv jinde na světě. Meteorologové zaznamenali v oblasti východních Alp teplotní zvýšení o 2 stupně Celsia za posledních 100 let, kdežto jinde se jednalo jen o 0,8 stupně. Jinak řečeno, i když dojde k razantnímu snížení emisí oxidu uhličitého (CO₂) na minimum, další oteplování během příštích 30 let už zastavit bohužel nepůjde.

A jak se mají jiné ledovce?

115 Světové středisko pro monitorování ledovců (World Glacier Monitoring Service) v Curychu shromažďuje všechna celosvětově nasbíraná data týkající se ledovců. Ten, kdo se propracuje všemi tabulkami a grafikami velmi rychle zjistí, že tání ledovců je celosvětový jev, který se od roku 1990 stále zrychluje. Alpské ledovce ubyly za posledních 30 let o dobrých 30 procent. Pouze ve Skalistých horách v Kanadě a v USA směřuje křivka grafu již do dob počátku
120 80. let 19. století. Například skandinávské ledovce, ledovce v arktické oblasti na severu Kanady či ledovce na Kavkaze a Blízkém východě odtály za poslední roky v průměru „jen“

o 10 procent. V Curychu ovšem najdeme i precizně uložená data týkající se švýcarských ledovců. Švýcarská síť pro monitorování ledovců, nazývaná GLAMOS (Glacier Monitoring of Switzerland) eviduje celkem 1463 ledovců, z nichž 157 je často přeměřováno. Po kliknutí na interaktivní mapě na jeden ze zelených bodů se nám během chvilky zobrazí informace týkající tání ledovců v černé na bílém. Například na ledovci Oberaletsch v oblasti Valais ve Švýcarsku došlo mezi léty 1870 až 2007 k úbytku o 1461 metrů. Na ledovci Valsorey v jihozápadní části stejného kantonu nedaleko italských hranic pak mezi léty 1889 až 2019 evidujeme úbytek o 1219 metrů.

130 **Ochrana před prachem a různými nečistotami**

Tání probíhá všude, je jedno na jaké místo na mapě klikneme. Někde probíhá rychleji a jinde zase méně. Jedno je ale jisté, čím více se alpské ledovce zmenšují, tím jsou také náchylnější. Tento efekt se dá v Alpách na jaře sledovat přímo z prahu domu. Čím jsou zbytky sněhu menší, tím rychleji také tají. Albedo efekt neboli míra odrazivosti ledovce se totiž snižuje se zmenšováním ledových ploch. Boční neboli okrajové morény se na slunci zahřívají. Stejně tak je tomu i u prachu a různých úlomků, které napadají na místa pokrytá ledem. Někdy ale napadá na led takové množství úlomků, že led zcela pokryjí, a chrání ho tak před slunečním zářením. Ledovec Tatschachferner, který najdeme v Ötztálských Alpách je na bocích splazu pokryt nemalou vrstvou šterku. Horolezci zde musí být obzvláště opatrní. Holý led by jim totiž mohl podrazit nohy. Na mačky můžou zapomenout. Nasazují se totiž až ve vyšších polohách.

Höllentalferner, v severně položeném ledovcovém kotli západního pohoří Wetterstein, by mohl být chráněn díky pokrývce tvořené z úlomků ještě několik let. Dle Wolfganga Seilera, profesora z Institutu pro meteorologii a výzkum klimatu v Karlsruhe (Institut für Meteorologie und Klimaforschung des Forschungszentrums Karlsruhe) a jeho předpovědi z roku 2005 by měly tři ledovce na Zugspitze zaniknout do 10 až 15 let. To platí i pro jižní a severní část ledovce Schneeferner v pohoří Wattenstein. Pouze Höllentalferner, který se nachází ve stejném pohoří, stále existuje, i když se jedná spíše o jeho smutný zbytek. Spolu s ledovcem Blauisferner v Berchtesgadenských Alpách tvoří právě Höllentalferner poslední ledovce svého druhu na území Německa. Ale ani prach a úlomky je nemohou chránit donekonečna.

150

Rok 2100? Bez ledu!

Společnost pro ekologický výzkum sídlící v Mnichově (Die Gesellschaft für ökologische Forschung e. V. in München) pořizuje již od roku 2000 fotografie vybraných ledovců a následně je archivuje. V archivech tak najdeme i fotodokumentaci ledovce Schneeferner na Zugspitze.

155 Dle fotografií pokrýval tamější ledovec ještě na přelomu století celé severní úbočí Zugspitze až do údolí Höllentalu. Nynější obrázky ovšem ukazují jen malou plochu pokrytou zbytky ledu a sněhu, která svým vzhledem připomíná spíše patchworkovou deku. Jak dlouho ale tyto zbytky vydrží? To nikdo neví. Vědci jsou si ale jisti tím, že je osud ledovce Schneeferner již zcela zpečetěn. I Aletschský ledovec ve Švýcarsku, známý také jako největší ledovcový tok v Alpách,
160 o rozloze 80 km², tedy přibližně takové, jakou by měly dvě Vodní nádrže Lipno, by mohl do konce století také zaniknout.

Skály, kameny a sedimenty

Ledovce, jako například Hornbachkees v Zillertálských Alpách přemísťují během svého tání každoročně tisíce tun rozkládajícího se materiálu dolů do údolí. Kvůli tomu dochází k zaplňování vodních nádrží velkým množstvím sedimentů. Tyto nádrže slouží vodní elektrárně k výrobě elektřiny. Kvůli jejich znečištění se ale elektřiny vyrobí daleko méně.

175

Okrajové, boční morény tají na slunečním světle ještě rychleji. Přispívají k tomu hlavně tmavé povrchy pokryté prachem a úlomky, které se zahřívají daleko rychleji. Albedo efekt neboli míra odrazivosti ledovce se tak stále zmenšuje. A to i na ledovci Pasterze.

Co z toho plyne? Jsou to právě Alpské spolky, které zatím více nařikají, než napomínají.

180 Konkrétně Rakouský Alpský spolek požaduje zavedení tzv. obecného statusu ochrany, který v Tyrolsku existoval již v roce 1991. Bohužel byla tato absolutní ochrana ledovců, ledovcových předpolí a morén zrušena již v roce 2004. Zakazovala všechen technický lyžařský rozvoj na ledovcích a v oblastech jejich povodí. Dlouho připravovaný projekt, který měl propojit ledovcové areály Ötztal a Pitztal. Takové projekty, mezi něž patří i rozšíření areálu na

185 Kaunertalu dokazují, že ekonomické zájmy vévodí nad ochranou ledovců. S tím je ale nutné skoncovat. Ingrid Hayek, viceprezidentka Rakouského Alpského spolku říká: „Potřebujeme ochránit ledovce bez jakéhokoli kdyby a ale! Je nutné začít s takovou ochranou, která bude brát v potaz i aktuální změny tam nahoře v horách. Nejedná se jen o ledovce, ale i o oblasti postižené táním, ty jsou rovněž vystaveny stále většímu tlaku. Právě oblasti, které už led nepokrývá jsou

190 vysoce náchylné. Zároveň zde ale nalezneme i úrodnou půdu, která má velký vývojový potenciál.“ Před 10 000 lety, po konci poslední doby ledové, na Zemi panovaly stabilní klimatické podmínky. Jen díky tomu se mohlo lidstvo a jeho kultury dobře vyvíjet. Byly to ale jen malé teplotní výkyvy, spojené například s vulkanickou činností, které zapříčinily hladomor či jiné katastrofy. Lidstvo by se tedy mělo o své životní prostředí dobře starat. Společnost pro

195 ekologický výzkum sídlící v Mnichově (Die Gesellschaft für ökologische Forschung in

München) poukazuje v této souvislosti na tzv. Keelingovu křivku. Tato křivka ukazuje koncentraci oxidu uhličitého (CO₂) v atmosféře. 15. července 2021 bylo v atmosféře naměřeno neuvěřitelných 417,07 ppm. Zde odkaz: (<https://keelingcurve.ucsd.edu/>). Čísla nám toho někdy řeknou více než obrázky, takto vysoká hodnota CO₂ nebyla totiž naměřena více než 3 miliony let...

Kapitola 2 – Alpská rozmanitost

Alpské bohatství zvířecích druhů

Inventura živočišných druhů

Alpy můžeme považovat za centrum biodiverzity, a to především díky jejich topografii a vysoce rozdílnému mikroklimatu. V poslední době se vědci zabírají také otázkou zvyšujících se teplot v této oblasti. Překvapivě by se dle jejich úsudku mohla alpská biodiverzita ještě zvýšit.

Někdy se mezi všemi špatnými a negativními zprávami kolem nás najde i nějaká dobrá. Druhovú rozmanitost neboli biodiverzita by se totiž v důsledku změn klimatu mohla ještě zvyšovat. A to hlavně v nadmořských výškách, kde doposud neexistoval žádný život, nebo jen v malé míře. Právě zde by se s rostoucími teplotami mohly uchytit i rostliny. To znamená, že se rostliny začínají objevovat stále výše a jedná se i o rostliny, které se doteď v Alpách nikdy nevyskytovaly. Ale k tomu se ještě dostaneme.

Nejdříve si představme následující: Alpy jsou jedním z center s vysokou biodiverzitou. Najdeme zde více než 5000 druhů hub a 2500 lišejníků, 800 mechů, 4500 cévnatých rostlin, 80 savců a 20 000 bezobratlých. Vědci prokázali jejich výskyt jak v údolích, tak na horských loukách, skalnatých svazích, ale i na skalách. Zhruba 400 z nich řadíme mezi endemity, které se vyskytují jen v nejvýše položených horách Evropy. Žijí zde také tisíce druhů hmyzu. Alpy tvoří celkově méně než 2 procenta rozlohy Evropy, přesto zde žije přibližně polovina všech druhů žijících v Evropě, mimo jiné i na 80 zmiňovaných druhů savců.

220 Znovudobytí území

Alpská biodiverzita je z geologického hlediska výsledkem relativně nedávno proběhlého procesu, který nazýváme stěhování, nebo také migrace. Přibližně před 15 000 až 12 000 lety, po konci první doby ledové, začala migrace živočichů a rostlin. Tento proces by se možná dal

225 nazvat znovudobytím území, protože zde před 2,5 miliony let neexistoval takový stát, který by mohli obsadit. Vše bylo pokryto kilometr silným ledem. S postupným táním ledovců a jejich ústupem do oblasti vysoko položených hor, přišly na tato místa i první živočišné a rostlinné druhy. A to i ty, které migrovaly až z dalekých Himalájí či asijských stepí. Během doby ledové se totiž velké množství druhů, které dnes nalezneme v Alpách, vyskytovalo ve zcela jiných, spíš níže položených oblastech.

230 *Každý se musí prohrabat vlastním svědomím a uvážit, co může proti změnám klimatu dělat.*

Se začátkem oteplování se tyto druhy přesunuly do arktických oblastí, ale také do horských oblastí střední Evropy. Například do Pyrenejí, Vysokých Tater a do Alp. To také vysvětluje, proč se mnoho rostlinných a živočišných druhů objevuje i v severní Evropě či v jiných evropských horách. Odborník na biodiverzitu doktor Sebastian Seibold připomíná, že například 235 *bělokur horský* se vyskytoval i v oblastech Arktidy. Naopak u kamzíků se v průběhu tisíciletí vyvinuly pouze dva druhy. Druh žijící v Pyrenejích má jiné charakteristické znaky než kamzík, kterého najdeme v Alpách. Letní srst *kamzíků středozemních* žijících v Pyrenejích je zbarvená více do červena. V zimě mají naopak dlouhou, tmavě hnědou srst s bílými fleky na šiji, lopatkách a bocích.

240 *Klima u Jezera Lago di Garda by se v příštích desetiletích mohlo změnit ze středozemního na subtropické. Typické modříny tak v budoucnu nejspíše vystřídají jiné druhy rostlin.*

Dle Seibolda je evoluce do jisté míry náhodná. Živočichové se totiž přizpůsobili stávajícím životním podmínkám. A pokud se jejich stanoviště vyskytují jen stovky kilometrů od sebe a vypadají podobně, pak se mohou jejich jednotlivé populace libovolně rozcházet, vznikají různé 245 poddruhy nebo i úplně samostatné druhy. Také díky tomu se vyvinuly druhy, které najdeme jen na území s velmi malou rozlohou. Odborníci pro to mají speciální název, endemismus. Životní prostředí a podmínky pro život, to jsou dva základní pojmy k pochopení, proč jsou Alpy takovým rájem pro druhovou rozmanitost.

Existují určité druhy brouků, kteří žijí pouze na skalnatých svazích v blízkosti sněhových polí. 250 Najdou zde totiž tolik potřebné vlhko a chlad. *Střevlík Fabriciův* (*Carabus fabricii*) naopak žije pouze vysoko v horských lesích. Najdeme ho pod kůrou mrtvého dřeva, a to jen v Alpách a Karpatech. Dalším milovníkem chladu je *mák alpský* (*Papaver alpinum*), roste na severně položených svazích ve výšce 1 800 až 2 100 metrů nad mořem. Najdeme ho ale v podstatě jen na západním úpatí švýcarských Alp. Přírodovědné muzeum ve Freiburgu ve Švýcarsku

255 (Das Naturhistorische Museum Freiburg (Fribourg)) vytvořilo výzkumný projekt týkající se jednotlivých rostlinných endemitů.

A výsledek? *Mák alpský (Papaver alpinum)* existuje jen ve 20 populacích, tedy souborech jedinců stejného genetického základu. Vyskytuje se například v Savojsku ve Francii a ve švýcarských kantonech Vaud, Valais, Fribourg a Bern. Odhadovaný počet rostlin je 33 500.

Hořec jarní (Gentiana verna) se svými barevnými květy spatříme začátkem jara na horských loukách jako jednu z prvních rostlin. Kvete v období od dubna do června. Pokud je počasí stálé a mírné, někdy vykvétá znovu i na podzim. Stejně jako všechny ostatní hořce je také tento chráněný.

Výjimečný projekt

Podle doktora Sebastiana Seibolda se mohou na stejné stráni vytvářet rozdílná mikro-

270 stanoviště. Jsou to tedy malá životní prostředí, na kterých se liší jak teploty, tak porost, ale i jejich obyvatelé. Právě díky topografii hor dochází k vytváření výjimečných podmínek, i když mohou být tato místa vzdálená jen několik metrů od sebe. Dle Seibolda dokážou hory skvěle izolovat různé populace. On sám vede výzkum na katedře Dynamiky ekosystémů na Technické univerzitě v Mnichově (Lehrstuhl für Ökosystemdynamik der TU München). Spolu se svým
275 kolegou, profesorem Rupertem Seidlem je zodpovědný za monitorování a výzkum v oblasti Berchtesgadenského národního parku. Právě zde vytvořili vědci v roce 2020 projekt zaměřený na biodiverzitu, který nemá v Alpách obdoby. Profesor Seidl, doktor Seibold a tři doktorandi z katedry stanovili na 215 různých ploch, nacházejících se od jezera Königsee v 600 metrech nad mořem až po samotné vrcholky hor. Seibold k tomu dodává: „Tímto způsobem obsáhneme
280 téměř kompletně výškový gradient celé naší zkoumané oblasti.“ Při průzkumu nevynechali žádného živočicha ani rostlinu ze všech klimatických pásem od subtropů až po alpské oblasti. To ale není všechno. Při výběru těchto oblastí mysleli vědci i na rozličné mikroklima. Proto se například les vyskytuje ve stejném, jako louky, pastviny, šterk či skály. Od nedávna rovněž shromažďují velké množství dat. Využívají pasti na hmyz, fotopasti nebo přístroje vytvářející
285 audionahrávky zvuku ptactva či netopýrů. Dále je také zdokumentována místní vegetace, houby

a bakterie. Dle Seibolda chtějí vědci biologickou diverzitu zmapovat co nejvíce dopodrobna. Dalo by se to tedy přirovnat k takové druhové inventuře. Jedno je ale jisté již nyní, mnoho druhů se navzájem ovlivňuje a některé jsou na sobě dokonce závislé.

Tetřev hlušec (Tetrao urogallus) je velmi plachý. Jako evropský největší hrabavý pták byl dříve velmi často loven. Nyní ho můžeme v horských lesích potkat už jen velmi zřídka. Jejich počet totiž prudce klesl. Při pěších túrách možná ale budete mít štěstí a zaslechnete typický zpěv samečků při námluvách.

Životní prostředí v budoucnosti

Z předběžných studií vyplývá, že

300 hmyz dokáže reagovat na oteplování daleko rychleji než rostliny. Hmyz se začal přesouvat do vyšších oblastí již dříve, zatímco rostliny setrvávají stále na svém místě. Odborník na biodiverzitu k tomu dodává: „Dochází ke zpretrhání vazeb. Faktem ale je, že se jeden druh bez druhého neobejde. Po třech letech nyní vědci konečně zhodnotí celou situaci. Poté bude sbírání dat pokračovat dále. Jen s menším nasazením, jinak by totiž bylo vynaložené úsilí až příliš velké... V plánu je dlouhodobý výzkum v 54 oblastech.

Dlouhodobý výzkum Technické univerzity v Mnichově (TU München) ve spolupráci s Berchtesgadenským národním parkem (Nationalpark Berchtesgaden) má za cíl ukázat, jak změna klimatu ovlivňuje druhovou rozmanitost. Dalo by se očekávat, že se s rostoucími teplotami přesunou nějaké druhy rostlin a živočichů do chladnějších oblastí. Podle Seibolda 310 tomu tak ale není u všech. Některé druhy si najdou ve stejné nadmořské výšce své nové mikroprostředí. Také se přesouvají z jižního na stinnější východní či severní svah. Dle Seibolda a jeho kolegů přibývají mladí horští kamzíci na váze tam, kde už nerostou stromy, v letních měsících daleko méně než jiní, žijící v níže položeném lese. I proto by se mohl význam lesů pro tohoto kopytníka do budoucna zvýšit.

315 I přesto, že nyní nemůže Seibold s jistotou říct, jak se zvyšování teplot bude přesně vyvíjet, nemá o biodiverzitu žádné větší obavy. Kvůli vyšší nadmořské výšce a extrémním podmínkám

jsou některé oblasti na druhy daleko chudší než jiné. Dá se tedy očekávat, že spolu se změnami klimatu, které se stává stále mírnějším, přijde i nárůst druhové rozmanitosti. Alespoň ze začátku. „Pokud ale budou klimatické změny tak silné, že bude i nahoře v horách velmi teplo, pak nebudou mít některé druhy šanci na přežití. Jako například *střevlík (Oreonebria austriaca)*, který je schopný přežít jen na krajích sněhových polí. Dle Seibolda nevyhynul doposud žádný druh v důsledku klimatických změn, dokázat to, ale není vůbec lehké...

Pád Alp

Nezávisle na klimatické krizi, která je lidmi umocňována, dochází v Alpách opakovaně k ohrožování některých druhů živočichů a rostlin také kvůli velkým projektům v oblasti infrastruktury. Takovýmto projektem je například sedačková lanovka na Riedberger Hornu (1787 m) v oblasti Oberallgäu. Tato lanovka se stala na mnoho let „jablkem sváru“ mezi obcemi Obermaiselstein a Balderschwang, ale také mezi ochránci přírody, ptáků či Bavorskou vládou. Na této hoře pokryté trávou v oblasti západních Alp tvořených flyšem, tedy sedimentárními vrstvami pískovce a jílovce, se již od nepaměti vyskytuje velké množství tetřevů.

Německý Svaz pro ochranu přírody a biodiverzity (Der Naturschutzbund Deutschland) zanesl *tetřeva hlušce (Tetrao urogallus)* a *tetřívka obecného (Lyrurus tetrix)* na červený seznam ohrožených druhů. Oběma totiž hrozí vyhynutí. Konflikt byl však ekonomického a ekologického rázu, nebo tak byl minimálně prezentován. Vše se dotklo i Felixe Neureuthera, který byl tehdy ještě aktivním sportovcem. Provozovatelé po něm chtěli, aby celý projekt na výstavbu lanovky prosadil. Jemu byla ale ekonomická stránka obou obcí úplně jedno. Investorům tedy řekl: „Nechte to tak, jak to je nyní.“

Pralesů už v Alpách moc nenajdeme. Horská krajina mezi Lago Maggiore a Val d'Ossola v kraji Piemont v Itálii byla dříve využívána k zemědělství. V roce 1991 zde byl s rozlohou 150 km² vyhlášen národní park Val Grande, a tak se zde může znovu pomalu začít obnovovat i původní krajina.

345 Přesněji řečeno se na Riedberger Hornu jednalo o daleko více než jen o rozšíření lyžařského
areálu. Většina členů politické strany CSU (Křesťansko-sociální unie v Bavorsku) v Zemském
sněmu již dříve změnila tzv. Alpský plán. Kvůli dostavbě areálu došlo totiž
k nekompromisnímu vyřazení 80 hektarů půdy z kategorie C, tedy z kategorie s nejvyšší
ochranou. Pokud by ale hektary v této kategorii zůstaly, lanovky a sjezdovky by byly zakázány
350 a k rozšíření by nedošlo. Dá se tak hovořit o precedenci par excellence.

Obrat k ekologickému cestovnímu ruchu

Na podzim roku 2018 se ale konaly zemské volby, které vše změnilly. Politická strana CSU
ztratila absolutní většinu a vytvořila koalici s Freie Wähler Bayern neboli politickou stranou
Svobodných voličů. Nový ministr pro životní prostředí, Thorsten Glauber (z FW) se zasadil
355 o ochranu Riedberger Hornu a novela Alpského plánu byla následně stažena. Pro doplnění:
Okolo 300 hektarů půdy, které Bavorsko přesunulo do kategorie s nejvyšší ochranou jakožto
kompenzaci, si může tuto kategorii ponechat i nadále. Navíc také bavorská zemská vláda
ohlásila, že chce být blíže k přírodě.

Celý region také získal 20 milionů Euro ze státní kasy, které mohou vypomoci k posílení
360 ekologického cestovního ruchu. O místní flóru a faunu se nyní starají strážci parku pod záštitou
centra Alpinium, tedy zážitkového centra alpské přírody (Zentrum Naturerlebnis Alpin).
Pozorování zvířat či prohlídky se strážci parku tak zvítězily nad jízdami lanovkou či après-ski.
Tato dvě turistická střediska by mohla jít příkladem!

*Tam, kde se Alpy na jihu zplošťují, dochází k vývoji středomořské vegetace. Z jižního cípu
365 Národního parku Val Grande se otevírá úžasný výhled na Lago Maggiore. Modříný bičované
větrem a nepřívětivým počasím bojují v Národním parku Dolomiti Bellunesi o své přežití.*

Na vlastní oči jsem viděl, jak globální oteplování ovlivňuje Alpy.

Kapitola 3 – Změny klimatu

Proměna horské přírody

370 *Alpy jsou relativně mladé pohoří, které se stále pohybuje. Největší nebezpečí, jako například
skalní sesuvy, či sesuvy půdy ale pramení z klimatické krize. Vědci nyní zkoumají tyto procesy,
aby mohl později vzniknout speciální systém, který bude před podobnými událostmi včas
varovat. Jedná se o závod s časem...*

Hory volají nejen ve stejnojmenném filmu Luise Trenkera (*Der Berg ruft!*) Hory se dávají do
375 pohybu v okamžiku, kdy se tam nahoře uvolňují kusy skal nebo dokonce celé části vrcholů.
Také tečou. A to, když se začnou sesouvat celé jejich svahy. Někdy je tento sesuv daleko
rychlejší než běh člověka. Sesuv může dosáhnout rychlosti až 60 km za hodinu! A tak se hory
pohybují tak, jak to měly vždy ve zvyku. Velké masivy, velká výška pádu či eroze způsobená
380 sluncem, větrem, vodou, ledem či sněhem, právě kvůli tomu všemu se hory pomalu, ale jistě
stále zplošťují. V případě Alp je ovšem tektonicky vyvolávané ohýbání stále činné. Africká a
euroasijská litosférická deska do sebe prvně narazily před 50 miliony let. I z tohoto důvodu
rostou Alpy zhruba o 1,8 milimetru ročně.

Energie, jakou má 220 bomb z Hirošimy

Pohledem do minulosti zjišťujeme, že byly podmínky v Alpách před tisíci let, po konci první
385 doby ledové, daleko méně přívētivé, než je tomu dnes. Se zvyšujícími se teplotami totiž
postupně vymizel permafrost, který pohoří chránil, a tak se staly nestabilními. Odborník na
geomorfologii, doktor Markus Keuschnig, zabývající se studiem permafrostu na Kitzsteinhornu
(3 000 m) v oblasti Salcburska, říká: „Trvalo obrovsky dlouhou dobu, než došlo k rozmrznutí
horniny v hlubších vrstvách.“ Jak dlouho, dokazuje například Zugspitze. Zde došlo před
390 3 500 let k masivnímu sesuvu půdy. Do jezera Eibsee se tehdy sesunulo okolo 400 milionů
metrů krychlových horniny.

Vědci spočítali, že vynaložená energie měla asi takovou sílu, jako 220 bomb v Hirošimě, tedy
okolo 2,9 megatun trhaviny TNT. Celé „představení“ trvalo zhruba 5 minut. Následně pokryla
13 kilometrů čtverečních zalesněné plochy masa velkých balvanů. Tehdy samozřejmě ještě
395 neexistovaly žádné obce, ani Grainau a ani Garmisch-Partenkirchen. Veškeré osídlení, které se
zde mohlo vyskytovat na břehu ledovcového jezera Eibsee bylo vymazáno ze zemského
povrchu. Jezero se postupem času znovu naplnilo, o katastrofě, která zde proběhla ale dodnes
vypovídá osm ostrovů. Ty jsou pokryty balvany, které nejspíše vyvolaly menší, lokální
zemětřesení v regionu. Další katastrofa byla na světě...

400 Výzkumná stanice na vrcholku Zugspitze

Podobná apokalyptická situace snad není pro oblast Zugspitze aktuální. Geomorfolog
Keuschnig říká, že neví o žádném podobném skalním sesuvu, který by se odehrál za posledních
2 000 let. Nejvyšší hora Německa, Zugspitze s nadmořskou výškou 2 962 metrů je ovšem nyní
vysoce technicky propracovaná a stále obdělávaná. Proto by takový malý skalní sesuv mohl mít

405 následky katastrofálních rozměrů. Není tedy divu, že je právě i Zugspitze předmětem velkých
vědeckých výzkumů. Od roku 1900 zde najdeme také meteorologickou stanici, kterou
provozuje Německá meteorologická služba (Deutscher Wetterdienst). Bavorský zemský úřad
pro životní prostředí (Das Bayerische Landesamt für Umwelt (LfU)) zkoumá na vrcholku
410 Schneefernerhaus hlavně permafrost. Dříve zde stával hotel pro návštěvníky lyžařského
střediska, ten byl ale roku 1999 přestavěn na výzkumnou stanici pro bádání v oblasti životního
prostředí.

*Vrcholky hory Karwendel jsou ještě
nyní z části pokryty permafrostem.*

415 *To znamená, že zde nalezneme
celoročně zamrzlou horninu. Co se
ale stane, až jednou permafrost
roztaje, to není jasné ani expertům...*

Ve výzkumné stanici provádějí
420 satelitní pozorování a snaží se o včasnou detekci, pozorují kosmické záření a radioaktivitu, ale
zkoumají také klima v regionu. Věnují se i hydrologii, tedy vědě, která se zabývá rozšířením a
pohybem vody na planetě, či environmentální a výškové medicíně a dynamice oblačnosti. Sám
Felix Neureuther je přesvědčený o tom, že k porozumění jednotlivým přírodním procesům,
potřebujeme právě vědu. Přesně toto by se mělo předávat i dětem, protože jsou to právě oni,
425 kdo bude utvářet naši budoucnost. Felix říká: „Nechápu, proč se nemůže Ministerstvo školství
zasadit o to, aby vznikl takový vyučovací předmět, kde by se probírala jak příroda, tak i životní
prostředí.“

Jen k hoře Zugspitze by existovalo nespočet zajímavých výukových materiálů. Vědci už mají
poměrně hodně informací týkajících se permafrostu a jeho tání. Bavorský zemský úřad pro
430 životní prostředí nechal v roce 2007 provést dva vrty v oblasti vrcholového hřebenu. Jeden
z nich pronikl celým hřebenem a měřil 44,5 metru na délku. Do vrtů umístili odborníci sondy,
které měří změny teplot permafrostu. Z dosavadních výsledků měření vyplývá, že tání probíhá
více na jižní straně, konkrétně o 14 metrů, kdežto na severní „jen“ o 2,5 metru. Díky různým
počítačovým modelům mohli následně vědci odvodit, že za posledních 100 let došlo, kvůli

435 nárůstu teploty o 1,6 stupně Celsia
ke zmenšení vrstvy permafrostu na
Zugspitze přibližně o 10 metrů.

*Turistické místo se otrásá, a to
doslova. Hora Hochvogel*

440 (2 592 m), který je také někdy
nazývaný Matterhornem v oblasti
Allgäuských Alp, se na vrcholu

rozpadá. Dle výzkumníků se zde dá očekávat velký skalní sesuv.

445 *Ani Zugspitze není příliš odolná. I tam vědci zkoumají tání permafrostu na vrcholu. Prognóza
je taková, že by tento permafrost mohl zmizet do poloviny 21. století. Během jeho tání se dají
očekávat četné laviny a skalní sesuvy.*

S příchodem druhé poloviny 21. století se Zugspitze zcela změní. Kolik se ale do té doby odlomí
kusů horniny z jejího vrcholu? To přesně nikdo neví. Co ale geomorfolog doktor Markus
Kauschnig ví, je následující: „Celou horu zabezpečit nemůžeme.“ Technicky zvládnutelné jsou
450 pouze menší skalní sesuvy s rozmezím od 100 po 1 000 metrů krychlových. To vše bude stát
obrovskou sumu peněz. Čím větší tyto skalní sesuvy budou, tím složitější je naše prognóza.
Dr. Kauschnig k tomuto dodává: „Vypracováváme různé scénáře, ale jaký bude nakonec ten
finální?“

Varovný systém na Hochvogelu

455 Šestačtyřicetiletý Kauschnig nám ukazuje další místo. Jedná se o horu Hochvogel (2 592 m),
v Allgäuských Alpách, která svým tvarem připomíná švýcarský Matterhorn. Vědci přesně vědí,
co se na tomto kopci odehrává. Vrchol je značně nestabilní a podle všech dosavadních
zkoumání se z něj v příštích letech odlomí šest obrovských kamenných bloků, které spadnou
460 dolů do údolí. Bude se jednat asi o 260 000 metrů krychlových horniny. Naštěstí je toto údolí
neobydlené. Vrchol Hochvogelu je tvořen ze dvou částí a již přibližně 150 let je vědcům známo,
že se v něm nacházejí trhliny. Dle kroniky horské chaty prince Luitpolda se do údolí dne
27. května 1935 zřítilo několik tisíc metrů krychlových horniny.

Od roku 2005 evidují vědci menší skalní sesuvy a od roku 2014 je celý vrchol považován za
zdroj nebezpečí, protože se pukliny velmi rychle zvětšují. Profesor Michael Krautblatter,

465 kolega doktora Keuschniga se zabývá právě výzkumem na Hochvogelu. Jedná se o odborníka
na svahové pohyby z fakulty „Bau Geo Umwelt“ na Technické univerzitě v Mnichově
(Ingenieursfakultät »Bau Geo Umwelt« der TU München). Prof. Krautblatter se vyzná
i v tematice permafrostu a provádí výzkum také na Zugspitze. Permafrost se ale již vrcholu
470 Hochvogel netýká, hornina už zde není trvale zmrzlá. Vrchol Hochvogelu je ovšem pod
neustálým tlakem, za který může extrémní počasí, velké výkyvy teplot mezi dnem a nocí,
střídání léta a zimy, ale také voda, která proniklá do trhlin, kde postupně zamrzá a opět taje.
Tento boj ovšem nejde vyhrát.

*Felix Neureuther říká: „Nejsem fanouškem velkých lyžařských středisek. Táhle se postaví
lanovka, tady zase hotel...“*

475 Podle profesora Krautblattera dochází k zvětšování trhlin a puklin měsíčně o několik milimetrů.
Od podzimu roku 2019 je na Hochvogelu díky Technické Univerzitě v Mnichově instalován
úplně nový systém zaznamenávající seismické vlny. Ten pak odesílá zaznamenaná data každou
hodinu. I díky tomu vědci zjistili, že se hora několik dní po dešti pohybuje. „Spouštěčem
skalního sesuvu mohou být jen týdenní silné přeháňky nebo menší zemětřesení,“ říká
480 Krautblatter v rozhovoru s regionálním deníkem *Schwäbische.de*. Tato měření můžeme tedy
pokládat za jistý typ varovného systému.

Pokud dojde k sesuvu z Hochvogelu, nemělo by se to dle výpočtů vědců nijak dotknout žádných
domů ani osídlených míst. Jeden, nebo vícero skalních sesuvů skončí v neobydleném
Weittalském údolí na rakouské jihozápadní straně hory. V krajním případě by mohla být
485 neprůjezdná silnice. Pro Krautblattera je výzkum na Hochvogelu a hora samotná především
modelem do budoucna, ale také ukázkovým příkladem toho, jak mohou být hory náchylné.

Dle vědce bude na těchto dostupných informacích hodně záviset. Díky nim budou totiž vědět,
kolik hor může být v Alpách v budoucnu takto ohroženo.

490 Oteplování je nevyhnutelné

Jedním jsou si vědci napříč různými vědeckými disciplínami jisti, globální oteplování bude pokračovat i nadále. A to bez ohledu na to, jaká opatření jako lidstvo přijmeme. Doktor Hannes Vogelmann zabývající se otázkami klimatu říká: „I kdyby se podařilo vrátit emise na úroveň před průmyslovou revolucí, budeme kvůli setrvačnosti stále pozorovat globální oteplování 495 během příštích desetiletí, možná až staletí.“ Protože je to právě skleníkový plyn CO₂, který zůstává v atmosféře i nadále. Podle vícero provedených studií zmizí z atmosféry 50 procent CO₂ přibližně za 30 let, za sto let dalších 30 procent. Dochází totiž k tzv. kumulaci plynů. A právě pro Alpy to není dobrá zpráva. V horských oblastech se totiž průměrná teplota zvyšuje dvakrát více než kdekoli jinde. Za posledních 100 let se zde totiž teplota zvýšila zhruba o 2 500 stupně Celsia, zatímco jinde jen o 0,8 stupně. Dr. Vogelmann proto vyvozuje, že by se v příštích 30 až 50 letech mohla teplota zvýšit až o 4 stupně Celsia, oproti počátku 20. století. Tato předpověď odpovídá té od Bavorského zemského úřadu pro životní prostředí. Vogelmann dodává: „Při zvýšení průměrné teploty o 4 stupně by se i klimatické zóny posunuly o 600 až 800 metrů vzhůru. Poté bychom například na úpatí Zugspitze měli takové klima, jaké je nyní u jezera Lago di Garda v Itálii, tedy na úrovni moře. Nechci radši vědět, jak by to pak vypadalo u jezera Lago di Garda. Nejspíše by tam v létě panovaly nesnesitelné podmínky podobné tropům.“

Nejvýše položená zástavba v Německu

Na vrchní stanici lanovky Zugspitzbahn na Zugspitze měří vědci jak teplotu, tak i počet srážek, ale i jiné údaje spojené se životním prostředím.

515

Vinice v oblasti Werdenfeler Land v Horním Bavorsku

Profesor hydrologie Peter Rutschmann pochybuje o tom, zda by bylo dobré založit v oblasti Garmisch-Partenkirchenu vinice. Jeho ústředním tématem v bádání jsou malé elektrárny

na alpských řekách. Sám ale nevidí budoucnost příliš růžově. „V Alpách dojde k velkým
520 změnám a technologická opatření jsou vždy jen takovými malými náplastmi na rány. Malé
elektrárny nejsou ty, pomocí kterých bychom se mohli vypořádat se změnami klimatu.“ Jeho
švýcarský kolega, který je hydrolog a glaciolog, pozoroval pomocí vrtných jader tvořených
vzorky hornin získaných z geologických vrtů klimatické podmínky odehrávající se v různých
epochách před více než 600 000 lety.

525 Rutschmann říká: „Hodnoty kolísaly vždy, ale od roku 1950 křivka stále stoupá. Alpské státy
by musely nyní začít s budováním nových přehrad, protože na zadržování vody ve velkém
měřítku bude po odtátí všech ledovců už moc pozdě.“ Navíc také hrozí konflikty jak mezi
zemědělci, kteří vodu potřebují, tak mezi společnostmi, která potřebuje energii. Naopak
Vogelman, zabývající se klimatem vidí, jak bude nutné reagovat. „Jakmile dojde k úplnému
530 vymizení ledovců, dojde k vyschnutí mnoha vodních ploch nebo se v nich bude voda
vyskytovat jen výjimečně. Množství vody bude také různě kolísat.“

Naděje v období post-antropocénu

Profesor Rutschmann, věnující se vodnímu stavitelství, pochybuje o tom, že si lidé dokážou
vytvořit realistickou představu o tom, co bude následovat. „My lidé uvažujeme do jisté míry
535 lineárně, jenže příroda v mnoha ze svých procesů lineární není. Má spíše exponenciální
strukturu.“ Ne všichni si to ale dokážou představit. Tak tomu ale není u ornitologa a
behaviorálního vědce, tedy vědce zkoumajícího lidské chování, Petera Bertholda. Emeritní
profesor, který byl mezi roky 1991 a 2005 vedoucím ornitologické stanice v Radolfzelli u
Bodamského jezera také nevidí budoucnost v růžových barvách. S nárůstem teplot v Alpách by
540 mohlo dojít k postupnému vymizení lesa a s tím také k vytracení mnoha druhů živočichů.
V budoucích desetiletích by podle něj mohlo vymřít na 70 až 80 procent druhů. Poté, co se ho
ptáme na to, jaký je jeho názor na navrácení *orlosupů bradatých* (*Gypaetus barbatus*) do míst
jejich původního výskytu, přichází na řadu jeho typický černý humor. „*Orlosup bradatý* si bude
v příštích desetiletích žít jako v ráji,“ říká a poté pokračuje dál: „díky skalním sesuvům,
545 sesuvům půdy a bahna zemře velké množství hospodářských zvířat, ale i lidí, kteří se nestihnou
zachránit...“ K tomu stačí už jen dodat, že je *orlosup bradatý* mrchožrout. Berthold tvrdí, že
„Earth Overshoot“ neboli vypočítané ilustrativní datum, kdy spotřeba zdrojů lidstva na Planetě
převýší její kapacitu, ale také následnou apokalypsu, už nejde zastavit. A to ani v případě, že
bychom všem na Zemi zastavili metabolismus. Vzdal se tedy tento 85letý vědec nadobro všech
550 nadějí? „V mém věku už člověk vidí naději na obzoru post-antropocénu, zároveň ale nastane

555 doba, kdy my, lidé způsobující Planetě jen utrpení, konečně zmizíme. A pak dojde k položení zcela nových, evolučních základů.“ Felix Neureuther naopak věří, že se dá stále ještě něco dělat. „Dozvěděl jsem se, že ještě můžeme Alpy zachránit, pokud se budeme opravdu snažit a zkusíme to. I když už možná nebudou vypadat tak, jak je znali naši předci, budou si i moje děti moci vychutnat tu jejich úžasnou jedinečnost.“

Kapitola 4 – Zima budoucnosti

Perspektiva

Ochraňujme to, co opravdu milujeme

560 *Zima budoucnosti bude jiná. (Ne)jistota sněhu přivádí mnoho lyžařských středisek pod velký tlak a je zapotřebí nových a udržitelných koncepcí. Ochránci přírody vybízejí politiky ke změně způsobů smýšlení. Jedná se ovšem i o výzvu, směřovanou každému milovníku Alp.*

565 Felix Neureuther, bývalý závodník v alpském lyžování, má jasnou představu o tom, co bude muset být jinak. „Mluvíme-li o udržitelnosti, bude nutné dobře promyslet celou sféru zimních sportů.“ Existuje ale pouze jedna rozumná možnost, jak na to. Co největší snížení emisí CO₂. 40letému lyžaři a otci tří dětí je již nyní jasné, že budoucnost nebude patřit tzv. party lyžařům. Lyžování není totiž spotřebním zbožím, i když to někdo možná může vidět jinak. Jeho krédo zní: *Kvalita namísto masovosti*. Také proto se řadí mezi odpůrce dalších propojování různých středisek. „Veškeré peníze by se namísto toho mohly investovat do různých projektů, které by učinily střediska více udržitelná. Jednalo by se například o udržitelnější způsob výroby sněhu, 570 či udržitelnější možnosti, jak se dostat do střediska a z něj.“

575 Felix, třinácti násobný vítěz závodů Světového poháru v lyžování často přiznává, že se změnil. Když se totiž jeho domovina Garmisch-Partenkirchen v roce 2013 ucházela o místo konání Zimních olympijských her 2018, rozčilovalo ho, jak se proti jejich organizaci stavělo nejen město, ale i celý region Berchtesgaden a hlavní město celé Spolkové země, kterým je Mnichov. Říkal si jak je možné, že jsou všichni tak hloupí a zbednění a nechtějí takovéto velké příležitosti využít... Nyní už vše ale vidí tak, jako to viděli odpůrci. Bývalý sportovec už několik let veřejně a otevřeně kritizuje Mezinárodní olympijský výbor (Internationale Olympischen Komitee (IOC)). V rozhovoru pro noviny *Augsburger Allgemeine Zeitung*, který vznikl v únoru roku 2020, řekl: „Nejedná se už jen o sport, ale spíše o to, jak vydělat co největší 580 množství peněz... Celé olympijské hnutí bylo ošklivě zneužito a na pořádání takovýchto akcí

se vynaloží miliardy eur. Támhle se zničí kus přírody, jinde se vyvlastní majetek a dochází k pošlapávání lidských práv.“ Oslavy sportu jako takového, které jsou jádrem toho všeho, už dávno nejsou podle Felixe v kurzu. Přál by si, aby olympijské hry zůstaly odkazem i pro mnoho dalších generací a byly smysluplnou vzpomínkou na sportování.

585 **Radost z pohybu a sportu**

Felix Neureuther založil v roce 2013 iniciativu s názvem „*Felix & Friends for Kids*“, prostřednictvím které získává peníze také pro svou nadaci s názvem „*Felix-Neureuther-Stiftung*.“ Peníze jsou určeny v prospěch dětem jak ve školkách, tak ve školách, stejně tak jako projekt nesoucí název „*Beweg dich schlau*“ (Sportuj chytře), jehož hlavním cílem je předávat dětem radost z pohybu a ze sportu.

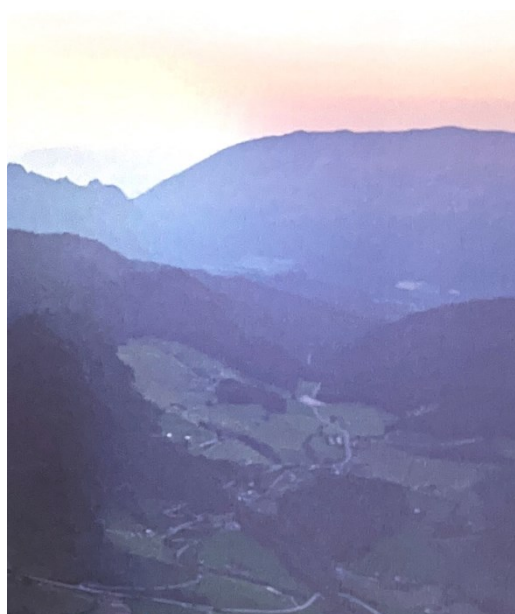
Pozorovat, obejmout a zase pustit:

Každý, kdo už někdy na vrcholu hory pozoroval východ slunce, ví, jak je tento okamžik okouzlující. Je určený pro naše nitro.

595 *Hory jsou pro mě kvalitou života.*

Vstřebávám jednotlivé momenty a dává mi to sílu.

Dříve jsem jen tak vylezl na nějaký kopec, dnes se za tím skrývá určitá hodnota...

Felix se čas od času vydává do Bavorského státního kancléřství za ministerským předsedou Markusem Söderem. Anebo využívá akcí, jakou je například předávání Bavorské sportovní ceny, aby takříkajíc „nemilosrdně“ upozornil hosty, ale i státního ministra vnitra, sportu a integrace, pana Joachima Hermanna na opomíjení této důležité oblasti. Ve foyer budovy BMW Welt v Mnichově v červnu roku 2019 řekl: „Pane Hermanne, zajistěte prosím, aby se děti v této digitální době více hýbaly!“ Také požadoval předělání školního systému. Jen tak budou totiž dle Neureuthera děti prožívat zdravější budoucnost. Jedno je ale jasné: i přes ukončení jeho závodní kariéry bude pro Felixe budoucnost bez lyžování jen těžko představitelná. V roce 2017, kdy se ještě naplno věnoval sportu, vydal tento německý špičkový sportovec svou první knihu pro děti. Sepsal ji spolu s mistrem světa ve fotbale, Bastianem Schweinsteigerem. Tato kniha se jmenuje „*Auf die Piste - fertig - los!*“, což by se dalo česky nazvat například jako: Pojd' na

610 sjezdovku, připrav se a jed'! Jedná se o příběh plný radosti z lyžování, o rovném a férovém soupeření, ale také o přátelství. Přátelství je totiž to, co by mělo vyhrát nad ambicemi a rivalitou. O rok později vydal ve spolupráci s německým národním hokejovým týmem svou druhou knihu, která vypráví o Ixim a jeho super kamarádech, psech plemene husky – v originále „*Ixi und die coolen Huskys*“. V roce 2019 pak vyšla jeho zatím poslední kniha, kterou napsal 615 spolu se svou ženou Miriam. Jmenuje se „*Ixi, Mimi und das Zaubermüsli*“, tedy Ixi, Mimi a jejich kouzelné müsli a vypráví mimo jiné i o zdravém stravování. Všechny výtěžky z těchto knih putují na jeho nadaci a pomáhají dál.

Zasněžování není lékem na všechno...

I další věc je Felixovi jasná: Jeho tři děti by měly zažívat ty stejné zimní radovánky a radost 620 z lyžování a z jízdy na běžkách, jako jejich rodiče. „Je skvělé, jak naše malá Matilda sjíždí malé kopečky,“ prozrazuje v jednom z rozhovorů, který vznikl v domě u jeho rodičů v únoru roku 2021. Pro Felixe je to oživlá připomínka jeho dětství. Matildě jsou tři roky a on začal s lyžováním ve dvou letech, kdy ho na lyže postavili jeho rodiče, oba slavní lyžaři, Rosi Mittermaier a Christian Neureuther. Felixův syn Leo, který oslavil v roce 2021 jeden rok, je 625 na tom podobně. „Jede jako drak, je neuvěřitelné, jak na tom stojí,“ říká s úsměvem a s velkou porcí otcovské pýchy. To by bylo k rodinné idylce.

Jak to ale bude vypadat s lyžováním v budoucnu? A bude si moct tento luxus naše společnost vlastně dopřávat? Minimálně v Bavorských Alpách nevypadá budoucnost vůbec dobře... Vyplývá to alespoň ze studie, kterou si nechal vypracovat Německý alpský spolek od 630 Univerzity v Innsbrucku a společnosti alpS GmbH v roce 2013.

Vědci tehdy na základě stále rostoucích teplot a jiných faktorů, jakým je například i nadmořská výška zjistili, že i přes velké využití zasněžování nebude mít v časovém horizontu příštích 15 až 25 let 50 až 70 procent středisek stálý dostatek sněhu. Z dlouhodobého hlediska by se procentuální podíl takových středisek mohl zvýšit ještě o dalších 5 procent, a to 635 za předpokladu, že by se zvýšila i teplota až o další 4 stupně Celsia. Jedinými místy oplývajícími sněhem by pak už zůstala jen vysoko položená místa, mezi která řadíme i horu Zugspitze. V tiskové zprávě, kterou tehdy po dokončení výzkumu Alpský spolek zveřejnil, stálo: „Výsledky nám ukazují, že z dlouhodobého hlediska nebude zasněžování jakožto pojistka proti změnám klimatu stačit. A to v jakémkoli bavorském lyžařském středisku!“

640 Nyní uplynulo od zveřejnění této studie už více než deset let a změny klimatu jsou oproti prognózám z roku 2010 bohužel stále silnější...

Poptávka po změnách v oblasti cestovního ruchu

Vědci vycházejí z toho, že by mohlo být v příštích 30 až 50 letech v Alpách o 2 stupně tepleji než nyní, což můžeme pokládat za optimistickou prognózu. Ale je také možné, že se vše bude
645 vyvíjet daleko rychleji. V tom případě by byla podpora ze strany Německého alpského spolku ještě větší.

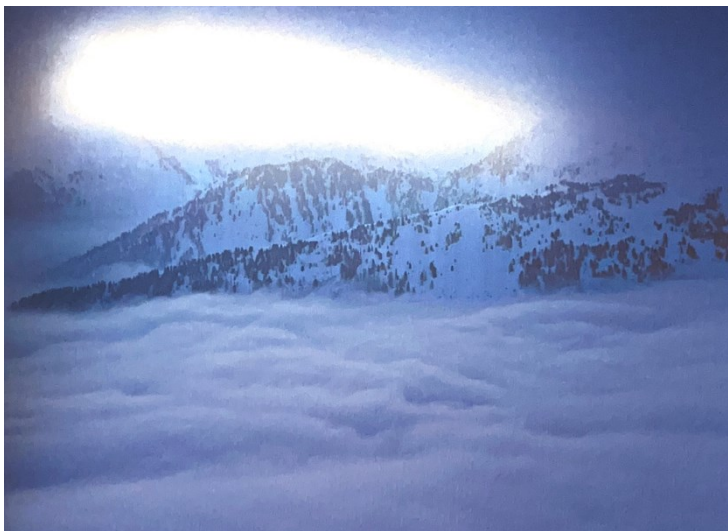
Často jsou to neznámé vrcholy, které nám umožní získat tak úžasný požitek z přírody.

*Hora Steinberg, nacházející se v Hochkalterském masivu v Berchtesgadenských Alpách patří
655 právě k těm méně známým. Při našem výšlapu za východem slunce, který jsme s Felixem absolvovali, jsme byli na kopci jediní.*

Jedna z možností, jak bojovat zní: „od Německého alpského spolku nepřijde na oblast zasněžování už ani Euro.“ Na místo toho by měly vzniknout dlouhodobé koncepty. Protože právě příroda, krajina a Alpy jsou tím, co tvoří udržitelný cestovní ruch. A také je nutné přiznat,
660 že jsou zásadními pro zajištění příjmů státu. A co by bylo tedy potřeba? Hans-Peter Mair, vedoucí oddělení Alpského spolku, které má na starost horské chaty, ochranu přírody a územní plánování (der Geschäftsbereichsleiter Hütten, Naturschutz und Raumordnung beim DAV) k tomu v roce 2013 řekl: „potřebujeme plán na změny v oblasti cestovního ruchu v Bavorských Alpách.“ K tomu je ale zapotřebí zohlednit i poznatky týkající se klimatických změn, a
665 podporovat jiné alternativní možnosti v oblasti cestovního ruchu, a to zejména ve střediscích, které se nacházejí v menších nadmořských výškách. Německý alpský spolek k tomuto tématu

doplňuje: Ekonomická doba životnosti sněžných děl není tím pravým měřítkem pro udržitelný rozvoj v oblasti Bavorských Alp.“ Od té doby se toho bohužel moc nezměnilo. Ale situace se ani nijak výrazněji nezhoršila. Protest proti lanovce, která byla plánovaná na hoře Riedberger Horn v Allgäuských Alpách v roce 2017, byl úspěšný.

Podobná mračna, jako jsou na obrázku, který pochází z Alpbachtalu v Kitzbühlských Alpách, jsou k vidění stále i v zimě. Často jsou doprovázené tzv. inverzí. Studený vzduch zůstává v údolí pod vrstvou mraků a teplejší je nad nimi.

680 *Fascinaci, kterou pociťujeme a kterou hory vyzářují, můžeme prožívat v zimě ještě více. Například zde, na Tiefbachferneru v Ötztálském údolí si můžete naplno užít přírody pokryté ledem a sněhem a*
685 *nerušeného klidu.*

Projekt výstavby lanovky by zanechal obrovské díry ve státním plánu, který nese název Bavorský alpský plán (Bayerische Alpenplan). Ten platí již více než 40 let a

690 uvádí, jak jsou jednotlivá místa v Bavorských Alpách chráněna. 43 procent území je zařazeno do tzv. zóny C, tedy zóny s nejvyšším stupněm ochrany. Všechna tato místa by měla být klidná, a tak jsou zde stavby lanovek, sjezdovek, letních sáňkařských drah či veřejných silnic přísně zakázány. Vedoucí oddělení ochrany přírody při Světovém fondu na ochranu přírody – WWF Rakousko (WWF Österreich), Christoph Walder říká: „Byli bychom rádi, kdybychom měli i my v Tyrolsku takový plán, jaký mají naši sousedé v Bavorsku.“ Pravdou je, že na světě nenajdete žádnou tolik

vyvinutou oblast plnou lyžařské infrastruktury, jakou je Tyrolsko. Bohužel, ale zatím neexistuje shoda na strategii týkající se cestovního ruchu, která by platila po celé zemi a zahrnovala ekologii. „Lyžování pomocí průmyslových inovací je obrovským zásahem pro naši krajinu,“ říká Walder a požaduje zastavení nové výstavby. „Areály by se měly zdokonalovat, ale ne dále rozšiřovat...“ Co tím Walder myslí? Odpověď nalézáme ve stanovisku, které vydalo WWF, jmenuje se *Quo vadis, zimní turistiko?*

Zdokonalovat ano, rozšiřovat ne!

705 Světový fond na ochranu přírody se tímto stanoviskem zasazuje o nutný obrat v oblasti turistického ruchu v Tyrolsku, který by byl šetrnější jak k přírodě, tak ke klimatu jako takovému. Konkrétně v něm nalezneme: „Velký rozvoj infrastruktury a rekreačních středisek zapříčinil masivní nárůst turistiky, která má bohužel hodně negativních důsledků.“ Velké množství místních obyvatel trpí kvůli obrovské dopravní zátěži a bohužel klesá i jejich kvalita života. WWF proto požaduje radikální změny: „celkově je nutné zaměřit se na vysoké ekologické a sociální náklady cestovního ruchu, a ne pouze na jeho ekonomickou stránku... Zimní turistický ruch může totiž ochraňovat jak přírodní, tak kulturní zdroje, ale může také zohledňovat potřeby místních obyvatel a přírody. Cestovní ruch by měl být tedy v souladu s přírodou, ne proti ní...“ Organizace proto přišla s podrobným seznamem požadavků, na jehož 715 předních příčkách najdeme zastavení nové výstavby, ale také maximální hranice pro rozšiřování lyžařských areálů. Dále zde nalezneme požadavek na ochranu ledovců a vysoko položených oblastí bez jakýchkoli výjimek. Seznam rovněž obsahuje body týkající se omezení zasněžování a zmenšení spotřeby energie. Také by bylo dobré změnit možnosti dopravy a obrátit se více k té veřejné.

720 Poslouží Alpská úmluva jako návod?

Jedná se o velké množství užitečných a také dlouho očekávaných změn, které se ovšem nestřetávají s realitou. Počet cestujících na letišti v Innsbrucku se například od roku 2009, kdy jich přicestovalo okolo 70 000 za rok zvýšil na 170 000 v roce 2018. Jejich počet se tedy více než zdvojnásobil. Pokud by nenastalo období spojené s pandemií koronaviru, počet cestujících 725 využívajících hlavně individuální dopravu by i nadále prudce stoupal. V Rakousku ovšem již existuje nadnárodní dohoda, která by měla dovést mnoho existujících staveb k větší míře udržitelnosti. Takzvaná *Alpská úmluva*, která je podle mezinárodního práva závazná, byla již před více než 20 lety podepsána mezi Alpskými státy, jako jsou Rakousko, Francie, Německo,

730 Itálie, Lichtenštejnsko a Švýcarsko. Ale připojilo se i Monako a Slovinsko. V platnost vzešla
tato úmluva v roce 1995. Přesto však jednotlivé státy, jako například Švýcarsko dané protokoly
neschválily. I přesto, že je rychlost a manévrovací schopnost tak velkého kolosu velmi nízká,
Alpská úmluva je důkazem toho, že se povedlo nalézt správný směr pro udržitelný rozvoj Alp.
Možnosti, jakými jsou například dovolená v horách bez auta, kterou protěžuje organizace
Alpine Pearls, či nabídky různých obcí, které podporují jednoduchou, a přesto zajímavou
735 dovolenou ve svém regionu ukazují, že lze dělat pokroky, i když jsou pomalejšího rázu...

Felix Neureuther naopak sází na mladé lidi a jejich bližší propojení s přírodou. „Děti musí zažít
tu krásu přírody, aby se naučily umět ji také chránit. Měly by ochutnat trávu, hrát si v blátě,
dýchat voňavý vzduch v lese nebo si hlavu zabořit do sněhu. To jsou ty momenty, které nikdy
nezapomeneme. V dospělosti se pak budou chovat k přírodě s daleko větší opatrností. Protože
740 to, čeho si dokážeme vážit, dokážeme v budoucnu také lépe chránit.

2. Komentář

V následující kapitole se budu věnovat odbornému komentáři výchozího a překladového textu. Napřed zmíním překladatelskou analýzu výchozího textu a následně popíšu svou hypotetickou zakázku, na základě, které překlad vznikl. Dále se také vyjádřím k použité překladatelské metodě, různým překladatelským problémům a vzniklým posunům.

Knihu *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können* od F. Neureuthera jsem nepřekládala celou, jen vybrané kapitoly, ale i tak se v následující překladatelské analýze textu (vnětextové faktory) budu věnovat knize jakožto celku.

Součástí práce jsou dále vnitrotextové faktory, překladatelské problémy a překladatelské posuny, se kterými pracuje Christiane Nord. Všechny jsou vztažené přímo k textu z vybraných čtyř kapitol, a to s odkazem na hypotetickou zakázku, která je popsána níže.

2.1. Překladatelská analýza výchozího textu

Překladatelská analýza je jedním z prvních úkolů, které je důležité provést ještě před tím, než začneme překládat. Pomocí analýzy si například určíme, za jakým účelem byl VT publikován, jaké jazykové a stylistické prostředky zde byly použity či jakou má dílo funkci. Následně se díky těmto informacím můžeme rozhodnout, jestli budeme postupovat při překladu stejně jako autor, nebo se přikloníme k některým posunům, a to s ohledem na cílového čtenáře.

Při analýze jsem využívala model Christiane Nord (2009). Dále jsem také využila funkční teorie od Romana Jakobsona (1960). K hodnocení žánrově-stylistických prvků využívám publikaci Marie Čechové (2008) a Hanse-Wenera Eromse (2008).

2.1.1. Vnětextové faktory

Autor a vysílatel

Autorem knihy je Felix Neureuther a kol. Při psaní této knihy Neureuther využil svých znalostí týkajících se hor, v jejichž prostředí se narodil a žije se svou rodinou dodnes. Své znalosti obohatil o velké množství rozhovorů a setkání s odborníky, kteří se věnují daným problematikám. Na knize se v rámci kolektivní spolupráce podílel také šéfredaktor magazínu Bergsteiger, Michael Ruhland a fotograf Bernd Ritschel.

V říjnu 2023 byla v Německu vydána kniha druhá, nesoucí název *Das Erbe der Alpen*¹.

Kromě toho také sepsal vícero knih pro děti, na kterých spolupracoval s německým fotbalistou Bastianem Schweinsteigerem – např. *Zwei Freunde im Fußballfieber*². Na některých se také podílela jeho žena Miriam Neureuther – např. *Ixi, Mimi und das Zaubermüsli*³.

Knihy *Unsere Alpen* vyšla v nakladatelství National Geographic Deutschland v dubnu 2022. Vysílatelem textu je Felix Neureuther a nakladatelství National Geographic Deutschland. Prostřednictvím této knihy se snaží předat určitou zprávu a účinek.

Místo, čas a médium

Knihy byla vydána v Německu v dubnu roku 2022, do dnešní doby nebylo pořízeno novější vydání. Vyšla v nakladatelství National Geographic Deutschland. V tomto nakladatelství vychází velké množství knih, které se věnují cestování či přírodě, ale také různé časopisy a průvodce. Ústředním místem vystupujícím v celé knize, nejen v mých vybraných kapitolách, je bavorské město Garmisch-Partenkirchen, které leží nedaleko hranice s Rakouskem. Dále jsou zde často zmiňována následující místa: hora Zugspitze, ledovec Pasterze, jezero Eibsee, pohoří Glockner a mnohá další.

Příjemce, intence

Předpokládaným příjemcem knihy *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können* je německy mluvící čtenář, který se zajímá o Alpy, horské oblasti, změny

¹ <https://www.gu.de/produkte/sachbuch/gesellschaft/das-erbe-der-alpen-neureuther-2023/> [4.10.2023]

² https://www.buecher.de/shop/bilderbuecher/zwei-freunde-im-fussballfieber/schweinsteiger-bastianneureuther-felix/products_products/detail/prod_id/57979728/ [4.10.2023]

³ <https://www.herder.de/kinderbuch/shop/p7/57646-ixi-mimi-und-das-zaubermuesli-gebundene-ausgabe/> [4.10.2023]

klimatu či přírodu. Publikace může být vhodná jak pro místní občany žijící v horském prostředí, tak pro turisty a nadšence z různých koutů světa. Věk ani vzdělání příjemce nejsou omezeny, zájem o hory a přírodu by ale měl být přítomný.

Autor chtěl při psaní této knihy ukázat smutný fakt, kterým je masivní odtávání ledovců. Dále také uvádí různé způsoby, jakými můžeme toto nádherné prostředí chránit a udržovat co nejdéle takové, jaké ho známe. Kniha může rovněž motivovat příjemce k navštívení zmiňovaných míst – takto například zafungovala u mě. Většinu míst, které v knize figurují, jsem měla možnost navštívit v létě 2023, viz *Úvod*.

Žánrově-stylistické zařazení

Žánrově-stylistické zařazení textu sice nepatří do překladatelské analýzy dle Christiane Nord, přesto bych ale mou vybranou knihu zařadila do publicistického stylu beletristického.

Charakteristikou tohoto stylu dle Marie Čechové je beletristické vyjadřování. Často jsou tedy použity například metafory či personifikace. V samotném textu je zřetelný autorův styl a text je značně subjektivizován. Autor zde sdílí vlastní emoce a myšlenky a často bývá přítomná také expresivita. Text plní nejen funkci informativní, ale také estetickou (M. Čechová, 2008, str. 268).

Dle německé funkční stylistiky, jak o ní píše Hans-Werner Eroms (2008), je možné tento text zařadit do obou odpovídajících kategorií. Dílo je totiž určeno pro širokou veřejnost, obsahuje informace z oblasti Garmisch-Partenkirchen, jazyk je srozumitelný a adresát je součástí komunikace.

Autor zde projektuje svůj vztah k daným místům skrze emoční vyjadřování (H.-W. Eroms, 2008, str. 125–126). Dále se tento text dá zařadit také do vědeckého stylu pro neodborného čtenáře. Obsahuje totiž bližší popis tématu, terminologii a nalezneme zde také emočně laděné výrazy či formulace (H.-W. Eroms, 2008, str. 121).

Jazykové prostředky, které jsou dle M. Čechové typické pro publicistický styl jsou například: frazémy, které jsou součástí každodenní komunikace, obrazná pojmenování či přejatá slova. Publicistický text plní jak funkci informativní, tak i persvazivní (M. Čechová, 2008, str. 245.)

V tomto díle najdeme také prvky odborného populárně naučného stylu. Konkrétně se jedná o terminologii spojenou s ledovci, výzkumy a podobně, ale celkově je zde jazyková forma více beletrizována a nechybí ani hovorovější vyjadřování (M. Čechová, 2008, str. 224).

Terminologii ještě blíže rozeberu v oddílu *Lexikum*.

Funkce a styl textu

K určení textové funkce využiji výklad Romana Jakobsona (1960). Jak jsem již psala v oddíle Příjemce a intence, záměrem autora je přiblížit čtenářům smutnou realitu masivního odtávání ledovců a ukázat možnosti, jakými můžeme nejen hory, ale i přírodu chránit. Autor také předává čtenáři informace o různých místech v oblasti Garmisch-Partenkirchen a obohacuje je o své vlastní prožitky. Je tedy možné, že se autorovi povede čtenáře nalákat k návštěvě zmiňovaných míst.

Právě proto můžeme jako hlavní funkci označit funkci konativní a referenční. Čtenář je rovněž podněcován různými citáty, či fotografiemi. Kromě těchto zmiňovaných funkcí zde figuruje také funkce emotivní. Beletrizující prostředky, ale i fakt, že F. Neureuther pochází přímo z dané oblasti, a má ji opravdu rád, takže o ní s velkým zájmem píše, může čtenáře přesvědčit k návštěvě daných míst. Zastoupené metafory doplňují rovněž funkci poetickou.

2.1.2. Vnitrotextové faktory

Téma a obsah

Tématem knihy, jak už vyplývá z jejího názvu *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können* jsou Alpy. Alpy, jakožto oblast, ve které se F. Neureuther zaměřil především na svá oblíbená místa v okolí Zugspitze a rodného města Garmisch-Partenkirchen. Alpy jsou dle Mluvnice češtiny (1987) hypertématem, z něhož se dále odvozují další podtémata. Ve výchozím textu najdeme témata, která jsou odvozená z hypertématu a způsobují to, že je celý text soudržný (Daneš, Hlavsa, Grepl, 1987, str. 688). Samotný titul knihy zahrnuje informační jádro, strukturu díla a dynamiku daného tématu pomocí podtitulků (Daneš, Hlavsa, Grepl, 1987, str. 631).

Každá z kapitol se zabývá jiným tématem. V mých 4 vybraných kapitolách figurují tato témata: ledovce a jejich proměna, fauna a flóra zastoupená v této rozmanité oblasti, změny klimatu, a jak bude vypadat zima v budoucnu. Autor velmi často spojuje jednotlivá místa se svými

vzpomínkami – např. místo, kde se prvně postavil na lyže, oblíbený kopec, který velmi často zdolává, rodný Garmisch-Partenkirchen apod.

Důležitou součástí všech kapitol jsou také popisy fotografií, které jsou graficky odlišeny kurzívou. Tyto texty většinou komentují přiloženou fotografii nebo vysvětlují určitý termín – jako např. řádek 246. – Okrajové boční morény.

Výstavba textu

Jednotlivé kapitoly jsou, co se týče struktury a grafiky, stejné. Každá kapitola začíná celostránkovou fotografií a příznačným názvem. Dále je text graficky členěn, na začátku stojí nadpis, poté uvedení do problematiky, které je graficky odlišeno tučným písmem, a následují dva sloupce hlavního textu.

Téměř na každé straně pak nalezneme fotografie pořízené jedním ze spoluautorů – Berndem Ritschelem. K fotografiím také patří citát nebo popis, který daný snímek obohacuje. Kapitoly nejsou v originále číslovány, já jsem si je ale pro větší přehlednost u překladu označila čísly 1–4. Pro účely bakalářské práce jsem využila také fotografie, které dle mého názoru celý text vhodně dokreslují. V hypotetické zakázce, tedy textu pro časopis Hory a sníh, jsou fotografie rovněž vítány.

Presupozice

Text je psaný německým autorem a je adresovaný zejména německým čtenářům, proto zde nalezneme velkou řadu místních či geografických názvů, či názvů organizací, které je nutné českému čtenáři blíže vysvětlit. Z tohoto důvodu jsem vytvořila tabulku (viz příloha – *Tabulka č.1*), ve které najdeme jména jednotlivých organizací vystupujících v textu a jejich český překlad. Ne u všech existuje český název pro daný úřad či organizaci, a tak jsem se snažila o překlad co nejpodobnější samotnému originálu. V tabulce nalezneme sloupec s originálním, německým názvem, sloupec s oficiálním českým překladem, který je opatřený citací, a třetí sloupec, do kterého jsem zaznamenala vlastní překlady daného názvu.

Jako příklad těchto institucí a organizací lze uvést:

VT 24: *Das weiß auch der Österreichische Alpenverein (OeAV).*

VT 72–74: *Im Jahr 1891 veröffentlichte der wissenschaftliche Beirat des **Zentralausschusses des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins** einen öffentlichen Aufruf, sich an Gletscherbeobachtungen zu beteiligen.*

Lexikum

V knize se objevuje velké množství specifické terminologie, která je spojená především s ledovci, ledovcovou činností, technologiemi, pojíci se se stavěním a rozšiřováním lyžařských areálů, měřením ledovců atd.

VT 28–29: *Das älteste, datiert auf das Jahr 1920, zeigt eine mächtige **Gletscherzunge**, die sich weit ins Tal erstreckt.*

VT 101–104: *Zusätzlich haben die Gletschermesser markante optische Veränderungen registriert, die den **Gletscherschwund** untrüglich belegen: eisfrei werdende **Felsbereiche**, die **Zerteilung von Gletschern** und **großflächiger Eiszerfall**, **ausdünnendes Eis**, **Einsturztrichter**, mehr **Schutt** an den **Gletscheroberflächen** und **neue Seen**.*

VT 189–192: *Leider sei dieser absolute **Schutz der Gletscher, der Gletschervorfelder und der Moränen**, der jede **ski-technische Erschließung** von Gletschern und ihren **Einzugsgebieten** verbot, im Jahr 2004 wieder aufgehoben worden, heißt es im aktuellen **Gletscherbericht**.*

VT 192–194: *Gerade geplante **Projekte** wie der **Zusammenschluss der Gletscherskigebiete Ötztal und Pitztal** oder die **Erweiterung** im Kaunertal zeigten, dass wirtschaftliche Interessen über **den Gletscherschutz** gestellt würden.*

VT 446–448: ***Die Bohrlöcher** wurden mit **Messsonden** bestückt, die **Temperaturänderungen** im **Permafrost** dokumentieren. Die bisherigen **Messergebnisse** zeigen, dass die **Auftauzone** von Süden her bei 14 Metern, an der Nordwand bei circa 2,5 Metern liegt.*

Dále zde také nalezneme anglicismy. – např.:

VT 214: *Die Alpen sind **ein Hotspot** der Artenvielfalt.*

VT 347–348: *»Die Betreiber wollten mich haben, um das Projekt **zu pushen**,« [...]*

V kapitole 2 – *Alpská rozmanitost*, která se zabývá alpskou faunou a florou, najdeme velké množství latinských názvů a rodových a druhových názvů živočichů a rostlin, které bylo nutné dohledat a přeložit.

Například:

VT 261–263: *Der Fabricius‘ Laufkäfer (Carabus fabricii) wiederum lebt hoch oben in Bergwäldern unter der Rinde von Totholz und kommt nur in den Alpen und den Karpaten vor.*

VT 263–265: *Andere Kälte-Spezialisten wie etwa den Alpenmohn (Papaver alpinum) findet man an nordexponierten Hängen in Höhenlagen zwischen 1800 und 2100 Metern und das fast ausschließlich in den westlichen Voralpen der Schweiz.*

VT 334–335: *Zum Beispiel der Laufkäfer Oreonebria austriaca, der nur am Rande von Schneefeldern überleben kann.*

Součástí textu, které zde nemohou chybět, jsou rovněž data a čísla. Ta se vyskytují v každé kapitole a dodávají tak textu odbornější charakter. V knize také nalezneme poměrně velké množství zkratk, či chemické sloučeniny

Například: OeAV, GLAMOS, LfU, CO₂.

Knih je psána v publicistickém stylu, a tak je jazyk textu spisovný. Autor se rovněž snažil čtenáře zaujmout, proto je text obohacen o beletristické prvky, např.: personifikace či metafory.

Personifikace:

VT 54: *Gletscher fließen, das macht ihr Wesen aus.*

VT 61: [...] *Steine schauen raus.*

VT 111: *Die Alpen erwärmen sich schneller*

VT 122: *Und wie geht es den Gletschern anderswo?*

Metafory:

VT 64–65: *Der schätzt die Situation allerdings nicht gerade rosig ein.*

VT 239: *Jeder muss sich an die eigene Nase fassen und überlegen, was er gegen den Klimawandel tun kann.*

VT 572–573: *»In meinem Alter sieht man schon wieder helle Flecken am Horizont des Post-Anthropozäns, wenn wir Störenfriede endlich raus sind. Dann wird es völlig neue Evolutionsbasen geben.«*

Odlehčení a větší čtivost textu zajišťují mimo jiné i prvky hovorové němčiny.

Například Neureutherův výrok:

VT 350: *»Des lass mi so, wie es is'!«*

VT 441–442: *»Ich kapiere nicht, warum es das Kultusministerium nicht schafft, ein Unterrichtsfach einzubauen, in dem es um das Thema Natur und Umwelt geht«, klagt er an.*

Syntax

Vzhledem k omezenému počtu stran tištěné knihy jsou jednotlivé kapitoly hodně informačně zatíženy. Z toho důvodu nalezneme v textu velké množství nasycených vět, ve kterých jsou využity pozice větných členů i valenční pozice. Věty jsou tak velmi dlouhé a složité. K složitosti přispívají například vložené větné členy, což můžeme vidět v tučně vyznačeném textu. Komplexnost je také docílena pomocí přívlastkových vět vedlejších. Je nutné ale dodat, že je text vždy dobře srozumitelný, jak jednotlivá souvětí, tak celé kapitoly.

VT 55–57: *Durchschnittlich 15 Meter büßen die österreichischen Gletscher pro Jahr an Länge ein, die Pasterze am Großglockner lag im Berichtsraum 2019/2020 mit - 52,5 m an der 3. Stelle der 81 vermessenen Giganten.*

Délka vět je podmíněna i zastoupením výčtů:

VT 101–104: *Zusätzlich haben die Gletschermesser markante optische Veränderungen registriert, die den Gletscherschwund untrüglich belegen: eisfrei werdende Felsbereiche, die Zerteilung von Gletschern und großflächiger Eiszerfall, ausdünnendes Eis, Einsturztrichter, mehr Schutt an den Gletscheroberflächen und neue Seen.*

Dále zde také najdeme větné ekvivalenty, které vedou k beletrizaci textu. Ale mohou rovněž sloužit k textové kondenzaci.

VT 32–35: *Der Hornkees hat im Berichtszeitraum 2019/2020 nun den traurigen Rekord, am stärksten von allen österreichischen Gletschern an Länge eingebüßt zu haben. **104 Meter. So lang, wie ein Fußballfeld.***

VT 140: *Egal, worauf man klickt, der Schwund ist überall. **Mal stärker, mal weniger stark.***

Jak jsem již zmiňovala, autor je kvůli omezené délce kapitol nucen používat různé syntaktické prvky pro kondenzaci textu. Najdeme zde například participiální vazby:

VT 187–188: *Gerade die Alpenvereine heben inzwischen mehr **klagend als mahnend** den Zeigefinger.*

VT 196–198: *Nicht nur die Gletscher selbst, auch die von der Abschmelzung betroffenen Flächen geraten **zunehmend** in Bedrängnis«, sagt die Vizepräsidentin des OeAV, Ingrid Hayek.*

VT 240–241: *Doch mit der **beginnenden** Erwärmung zogen sie sich in arktische Bereiche oder in mitteleuropäische Gebirgsregionen wie die Pyrenäen, Hohe Tatra und die Alpen zurück.*

Dalším prvkem, který dopomáhá ke kondenzaci textu, jsou předložkové vazby:

VT 283–286: *Gerade **durch die Topografie des Gebirges entstünden einzigartige Bedingungen**, die wenige Meter entfernt schon wieder ganz anders sein können.*

VT 501–503: *»Die Auslösung des Felssturzes könnte also auch **durch eine Woche mit starken Niederschlägen oder durch ein leichtes Erdbeben passieren**«, so Krautblatter in einem Interview mit schwaebische.de.*

Pro německý jazyk jsou daleko více než pro češtinu typické pasivní a neosobní konstrukce (Šticha, 2015, str. 533).

Často používané jsou neosobní konstrukce vět tvořené pomocí zájmen *man*, *es*, či konstrukcí *es gibt*.

VT 568–569: *Dazu muss **man** wissen, dass der Bartgeier ein reiner Aasfresser ist.*

VT 580: *Schützen, was **man** liebt*

VT 591–593: *»Das Geld sollte **man** stattdessen in Projekte stecken, die Skigebiete nachhaltiger machen, die den Schnee nachhaltiger produzieren und die An- und Abreise nachhaltiger gestalten«, sagt der 13-fache Weltcupsieger.*

VT 40–41: *Insofern ist **es** nicht verwunderlich, dass sich die Schlagzeilen der Berichte ähneln: „Gletscherschmelze setzt sich unaufhaltsam fort.“*

VT 96–97: *Und das, obwohl **es** im Winter 2019/20 im Vergleich zum langjährigen Mittel mehr schneite.*

VT 122: *Und wie geht **es** den Gletschern anderswo?*

VT 272–276: *Er blüht zwischen April und Juni, bleibt **es** lange mild, **gibt es** mitunter im Herbst eine zweite Blüte. Wie alle Enzianarten: steht er unter Naturschutz.*

VT 298–300: ***Es gibt** Insektenfallen, Fotofallen, Audio-rekorder für Vögel und Fledermäuse, die Vegetation wird dokumentiert, selbst Pilze und Bakterien im Boden werden untersucht.*

VT 351–352: *Urwälder **gibt es** nicht mehr viele in den Alpen.*

VT 734–735: *Dabei **gibt es** längst ein supranationales Abkommen, das viele Entwicklungen in den Alpen in Richtung Nachhaltigkeit bringen will.*

V němčině i v češtině rozlišujeme slovesný rod činný (aktivum) a trpný (pasivum). V češtině dělíme pasivum na opisné a zvrtné. V němčině na pasivum průběhové a stavové. (G. Helbig, J. Buscha, 1996, str. 143)

Zde příklady:

VT 352–355: *Auch die Berglandschaft zwischen Lago Maggiore und Val d'Ossola im Piemont **wurde** früher landwirtschaftlich **genutzt**.*

VT 494–495: *Der Gipfel des Hochvogel **ist** sozusagen einem ständigen Stresstest **ausgesetzt**.*

Nonverbální a suprasegmentální prvky

Jak jsem již zmínila v oddílu, který se zabývá výstavbou textu, jsou jednotlivé kapitoly, co se týče grafického zpracování, identické. I proto se čtenář v knize dobře orientuje. K snadné orientaci přispívá také písmo. Velké a tučné nadpisy označují začátek nové kapitoly či podkapitoly, kurzívou jsou naopak odlišeny důležité citace z textu či krátké texty doplňující informace k jednotlivým fotografiím. Velká autentická fotografie přes celou dvojstranu odděluje novou kapitolu od zbývajících textu.

Suprasegmentální prvky jsou prvky výstavby textu, přesahující segmentální jednotky, tedy lexikum a syntax. Prvky těchto segmentů spojují větší jednotky – věty, odstavce a text, a vytváří tak charakteristickou podobu textu (Ch. Nord, 2009, str. 134). Mezi tyto prvky řadíme například používání interpunkce či zvýrazňování textu (tučný text, kurzíva apod.)

Uvozovky jsou ve výchozím textu používány při označení ironie.

Například zde:

VT 43–44: *Man „plädiere“ für einen „ausnahmelosen Gletscherschutz“. Doch wie soll der aussehen?*

Ale uvozovky označují také citaci a přímou řeč:

VT 40–41: *Insofern ist es nicht verwunderlich, dass sich die Schlagzeilen der Berichte ähneln: „Gletscherschmelze setzt sich unaufhaltsam fort.“*

VT 49–50: *„Wenn du siehst, wie wieder ein Stück Gletscher ins Tal bricht, das macht etwas mit dir.“*

VT 58–59: *Wenn man sich bewusst mache, wie alt die Gletscher seien, wie viele tausend Jahre sie die Alpen prägten, „dann macht einen das nachdenklich und massiv traurig“.*

Dle pravidel pravopisu Duden jsou všechny výše stojící funkce uvozovek v německých textech možné.⁴ Podle Internetové jazykové příručky je takovéto použití uvozovek schváleno i v češtině.⁵

Účinek na adresáta

Intencí knihy je, jak jsem již zmínila výše, nalákat čtenáře k návštěvě oblasti Garmisch-Partenkirchen a Bavorských Alp. Kniha chce rovněž poukázat na to, jakým způsobem se alpská pohoří, ledovce i fauna a flora během let proměňují. Tímto autor apeluje na čtenáře k přemýšlení nad naším chováním k přírodě či k možným krokům, které můžeme my lidé udělat proto, abychom ledovce, ale i přírodu zachovali i pro další generace.

Autor skutečně na čtenáře působí, a to pomocí výše popsaných lexikálních a syntaktických prvků. Nakladatelství National Geographic Deutschland tento záměr vhodně doplňuje hezkým grafickým zpracováním díla. Účinku je tedy dle mého názoru dosaženo a je nutné dosadit ekvivalentní prvky i do překladu.

2.2. Překladatelská metoda

Předtím, než začnu popisovat jednotlivé překladatelské problémy, se kterými jsem se setkala a které bylo nutné řešit, zde blíže představím překladatelskou metodu.

V Levého teorii nalezneme dvě metody překladu – jedná se o překlad volný a věrný. Volný překlad, známý také jako adaptační, je zaměřen na uměleckost a estetiku. Dle Levého by mělo vzniknout literární dílo v cílovém jazyce, nyní tedy v češtině, oplývající vlastní hodnotou. Věrný překlad neboli překlad doslovný má za cíl přesně reprodukovat originál. Zaměřuje se na reprodukční normu a zásadní je především pravdivost. J. Levý říká, že jsou tyto dvě normy neustále v protikladu, ale zároveň jsou pro překlad obě nepostradatelnou součástí. (J. Levý, 2012, str. 82). Tyto dvě metody rovněž souvisí s iluzionistickým a protiiluzionistickým pojetím. Iluzionistické pojetí klade důraz na kvalitu originálu, kterou je nutné zachovat i pro čtenáře překladu tak, aby věřil, že čte samotný originál. V protiiluzionistických dílech naopak vstupuje do děje osoba překladatele a překladovost je tak zcela zřejmá (J. Levý, 2012, str. 39–40).

⁴ Anführungszeichen. Online. S. D7-D12. Dostupné

z: <https://www.duden.de/sprachwissen/rechtschreibregeln/anfuhrungszeichen>. [cit. 2023-10-28].

⁵ Internetová jazyková příručka: Uvozovky. Online. Internetová jazyková příručka. 2023. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=162>. [cit. 2023-10-28].

V mém překladu nalezneme iluzionistickou metodu, ke které přibude také míra volnosti a věrnosti, díky kterým bude výsledný text působit co možná nejpřirozeněji.

Ch. Nord popisuje metodu instrumentální a dokumentární. Instrumentální metoda čtenáři nabízí samostatné jednání. Tento text má určitou funkci, ale také záměr a není vnímán jako přeložený.

Dokumentární metoda pracuje s jednáním účastníků dané komunikace ve výchozí kultuře. Cílový čtenář je jeho pouhým pozorovatelem. (Ch. Nord, 2009, str. 80–81).

V mém překladu budu využívat metodu instrumentálního překladu, protože jsem se snažila převést původní text se stejnými funkcemi, záměrem i účinkem.

2.3. Překladatelské problémy

2.3.1. Lexikální rovina

Vlastní jména

Dílo obsahuje popisy různých přírodních památek, jejich historii či autorův vlastní příběh pojící se k těmto místům. Účelem knihy je tedy tato místa čtenářům vhodně popsat a správně pojmenovat tak, aby byla dohledatelná v místním jazyce, tak i v cílovém jazyce – pro cílového recipienta.

Antroponyma

Dále v knize najdeme velké množství antroponym, tedy vlastních jmen různých osobností. Jde především o přírodovědce a badatele. Figuruje zde například: Gerhard Lieb, Andreas Kellerer-Pirklbauer, Ingrid Hayek, Dr. Sebastian Seibold či Dr. Markus Keuschnig. Všichni zmínění jsou v českém prostředí neznámí, čtenáři je tedy bylo nutné přiblížit.

VT 105–107: [...] *unter der Leitung von Gerhard Lieb und Andreas Kellerer-Pirklbauer vom Institut für Geographie und Raumforschung an der Universität Graz [...]*

CT 99–102: *Pracovali pod vedením zkušených vědců Gerharda Lieba a Andrease Kellerera-Pirklbauera z Institutu pro geografii a prostorový výzkum (Institut für Geographie und Raumforschung) na Univerzitě ve Štýrském Hradci.*

Toponyma

V prvotině F. Neureuthera se objevuje velké množství toponym, jedná se například o názvy pohoří, ledovců, jezer, vesnic a podobně. Překlad názvů hor, ledovců a jezer není pro tento typ textu žádoucí. Daná místa jsem ponechala v původní formě, někdy bylo nutné přiblížit místo cílovému čtenáři i z geografického hlediska, a tak jsem k danému místu připsala i jeho geografickou polohu (například jméno pohoří, do kterého daná hora patří; stát).

VT 167–169: *Selbst der Große Aletschgletscher, größter Gletscherstrom der Alpen und derzeit mit circa 80 km² Fläche noch so groß wie der Chiemsee, könnte bis Ende des Jahrhunderts verschwunden sein.*

CT 159–161: *I Aletschský ledovec ve Švýcarsku, známý také jako největší ledovcový tok v Alpách, o rozloze 80 km², tedy přibližně takové, jakou by měly dvě Vodní nádrže Lipno, by mohl do konce století také zaniknout.*

VT 352–355: *Auch die Berglandschaft zwischen Lago Maggiore und Val d'Ossola im Piemont wurde früher landwirtschaftlich genutzt.*

CT 339–341: *Horská krajina mezi Lago Maggiore a Val d'Ossola v kraji Piemont v Itálii, byla dříve využívána k zemědělství.*

Pokud u názvů měst existuje exonymum, je dobré ho použít. V českém textu jsem takto nahradila německý název pro rakouské město Graz, českým Štýrským Hradcem.

VT 106–107: [...] *Institut für Geographie und Raumforschung an der Universität Graz* [...]

CT 99–102: *Pracovali pod vedením zkušených vědců Gerharda Lieba a Andree Kellera-Pirklbauera z Institutu pro geografii a prostorový výzkum (Institut für Geographie und Raumforschung) na Univerzitě ve Štýrském Hradci.*

Chrématonyma

V případě veřejných institucí a organizací jsem postupovala stejně jako u exonym. Pokud existuje oficiální název dané instituce či organizace, použila jsem ho a do závorky přidala

pro lepší přehlednost a také jejich dohledání i původní německý název. Pokud jsem existující český název nikde nenašla, pokusila jsem se o vlastní překlad. Pro případ nedorozumění je vždy zachován i původní název v německém jazyce.

CT 67–68: *Ústřední výbor Německého a Rakouského Alpského spolku (Zentralausschuss des Deutschen und Österreichischen Alpenverein)*

VT 73: [...] *Zentralausschusses des Deutschen und Österreichischen Alpenverein*

CT 123–124: *Švýcarská síť pro monitorování ledovců, nazývaná GLAMOS (Glacier Monitoring of Switzerland)*

VT 133-134: [...] *Glacier Monitoring of Switzerland* [...]

CT 143–144: [...] *Institutu pro meteorologii a výzkum klimatu v Karlsruhe (Institut für Meteorologie und Klimaforschung des Forschungszentrums Karlsruhe)*

VT 154–155: [...] *Instituts für Meteorologie und Klimaforschung des Forschungszentrums Karlsruhe*

Konkrétní soupis všech těchto institucí a organizací je k dohledání v příloze s názvem *Tabulka č.1.*

Kompozita

V českém jazyce i německém jazyce je problematický překlad kompozit na lexikální úrovni. Kompozice je v německém jazyce častějším slovotvorným procesem, než je tomu v češtině (M. Čechová, 2000, str. 94). Také proto je u překladu nutné rozhodnout se pro různé strategie převodu. Dle Františka Štíchy odpovídá německému kompozitu český adjektivní nebo subjektivní přívlastek (F. Štícha, 2015, str. 426).

Kompozitum můžeme přeložit pomocí skupiny substantiv.

Například: *Gletscher-Messdienst – služba na měření ledovců.*

Další možností, jak můžeme kompozitum přeložit, je za pomoci adjektivního přívlastku. Například: *der 13-fache Weltcupsieger – třináctinásobný vítěz Světového poháru.*

Verbonominální vazby

Verbonominální vazby neboli Funktionsverbgefüge (FVG) popisují jazykovědci G. Helbig a J. Buscha ve své knize *Deutsche Grammatik* (1996) jako předložkovou či akuzativní vazbu slovesa a jmenné složky. Ty pak dohromady vytvářejí sémantickou jednotku a ve větě zastupují přísudek. Funkční sloveso by totiž samo o sobě nebylo v konkrétní větě schopno vytvořit přísudek. Gramatickou hodnotu nese vždy sloveso, sémantická jednotka je zastoupena nominální částí FVG. Při použití slovesa ve FVG dochází ke ztrátě významové jednotky. Svou sémantickou jednotku ztrácí rovněž případná předložka. (G. Helbig, J. Buscha, 1996, str. 79–80).

Ve výchozím textu najdeme několik verbonominálních vazeb. Při jejich překládání jsem postupovala podle faktů, které zmiňuji výše.

VT 695–696: *Die Faszination, die Berge ausstrahlen, **kommt** im Winter oft noch mehr zum Tragen.*

CT 680–682: *Fascinaci, kterou pocítujeme a kterou hory vyzařují **můžeme** prožívat v zimě ještě více.*

VT 202–203: *Schon relativ kleine natürliche Temperaturschwankungen, zum Beispiel durch Vulkanausbrüche, **hatten** Hungersnöte und andere Katastrophen zur Folge.*

CT 192–194: *Byly to ale jen malé teplotní výkyvy, spojené například s vulkanickou činností, které **zapříčinily** hladomor či jiné katastrofy.*

VT 738: *Auch Monaco und Slowenien **traten** bei, seit 1995 ist die Konvention **in Kraft**.*

CT 729: *Ale **připojilo se** i Monako a Slovinsko.*

Anglicismy

Dále se v díle nachází několik anglicismů.

VT 347–348: *»Die Betreiber wollten mich haben, um das Projekt zu **pushen**«, erzählt Felix.*

CT 335–336: *Provozovatelé po něm chtěli, aby celý projekt na výstavbu lanovky **prosadil**.*

Slovo *push* má v češtině ekvivalent, kterým je sloveso *prosazovat*.

Následující anglicismus jsem přeložila takto:

VT 214: *Die Alpen sind ein Hotspot der Artenvielfalt.*

CT 204–205: *Alpy můžeme považovat za centrum biodiverzity, a to především díky jejich topografii a vysoce rozdílnému mikroklimatu.*

Obdobně také zde:

VT 222: *Die Alpen gehören zu den Hotspots der Biodiversität.*

CT 213: *Alpy jsou jedním z center s vysokou biodiverzitou.*

Terminologie

V knize figuruje velké množství termínů. Většina je srozumitelná a autor je v originále nijak nevysvětluje. Přesto bylo nutné některé termíny v překladu méně dovysvětlit. Znalost termínů pojících se s tematikou ledovců je totiž v tomto textu výhodou. Termíny jsou rovněž znakem odbornosti tohoto textu. Termíny pocházejí z oblasti ledovcové činnosti:

VT 29: [...] *Gletscherzunge* [...]

CT 28: [...] *ledovcový splaz* [...]

VT 41: [...] *Gletscherschmelze* [...]

CT 39: [...] *tání ledovců* [...]

VT 102: [...] *Gletscherschwund* [...]

CT 95: [...] *ustupování ledovců.*

VT 190: [...] *Gletschervorfelder und Moränen* [...]

CT 181–182: [...] *ledovcových předpolí a morén* [...]

VT 146–147: *Die größer werdenden Randmoränen heizen sich in der Sonne auf, ebenso Staub und Schutt, der von den Moränen auf das Eis fällt.*

CT 135–136: *Boční neboli okrajové morény se na slunci zahřívají. Stejně tak je tomu i u prachu a různých úlomků, které napadají na místa pokrytá ledem.*

Zde bylo například nutné dohledat správný, odpovídající termín v českém jazyce. Myslím si ovšem, že slovo moréna je natolik známé, že ho nebylo nutné dovysvětlit.

2.3.2. Morfosyntaktická rovina

Pasivní a neosobní konstrukce

Pasiva jsou v němčině podle lingvistických výzkumů častější než v češtině (Štícha, 2015, str. 533). V mém textu najdeme takovýchto pasivních i dalších neosobních konstrukcí mnoho.

a) Konstrukce se zájmenem *man*

Pokud chceme překládat konstrukci s neurčitým podmětem *man*, dá se postupovat několika různými způsoby. V českém jazyce tomuto způsobu vyjadřování odpovídá reflexivní forma slovesa (Štícha, 2015, str. 548). Většinou jsem používala tvar slovesa ve 2. osobě množného čísla, který se obrací na recipienty a podporuje rovněž i funkci konativní:

VT 470–472: *Was der Geomorphologe Dr. Markus Keuschnig aber weiß: »Einen ganzen Berg kann man nicht sichern.«*

CT 448–449: *Co ale geomorfolog doktor Markus Kauschnig ví, je následující: „Celou horu zabezpečit nemůžeme.“*

VT 474–475: *»Man erstellt verschiedene Szenarien. Aber welches Szenario nimmt man dann?«, fragt Keuschnig besorgt.«*

CT 452–453: *Dr. Keuschnig k tomuto dodává: „Vypracováváme různé scénáře, ale jaký bude nakonec ten finální?“*

Druhou možností, jak můžeme zájmeno *man* přeložit do češtiny, je slovo člověk. Tato forma je obvyklá spíše v hovorové češtině (Štícha, 2015, str. 551). V našem typu textu lze ale tato forma použít.

VT 572–573: *»In meinem Alter sieht man schon wieder helle Flecken am Horizont des Post-Anthropozäns, wenn wir Störenfriede endlich raus sind. Dann wird es völlig neue Evolutionsbasen geben.«*

CT 550–552: „*V mém věku už člověk vidí naději na obzoru post-antropocénu, zároveň ale nastane doba, kdy my, lidé způsobující Planetě jen utrpení, konečně zmizíme. A pak dojde k položení zcela nových, evolučních základů.*“

b) Věty s formálním podmětem *es*

Zájmeno *es* má v němčině vícero funkcí. V knize G. Helbiga a J. Buschi stojí, že může sloužit jako zájmeno odkazující na podmět předchozí věty, jako formální subjekt či objekt anebo také jako korelát. V tomto případě umožňuje změnu pozice jiného větného členu pro změnu slovosledu (G. Helbig, J. Buscha, 1996, str. 393). Já se zde budu věnovat především jeho funkci jakožto formálního subjektu a také objektu. V tomto případě je zájmeno *es* obsahově prázdné. Může sloužit jako subjekt pro slova vyjadřující počasí či hluk. Slouží rovněž jako podmět přísudku jmenného se sponou nebo jako subjekt pro slovesa pojící se s personálním objektem v dativu. Dále se také používá ve spojení se slovesem *lassen*. Pokud se *es* nachází v pozici formálního objektu, vytváří pak takové věty pevná slovní spojení (G. Helbig, J. Buscha, 1996, str. 398–400). U některých případů jde v českém i německém jazyce vyjádřit subjekt jak pomocí substantiva, tak pomocí zájmena *to* neboli *es* (Štícha, 2015, str. 482).

VT 272–274: *Er Blüht zwischen April und Juni, bleibt es lange mild, gibt es mitunter im Herbst eine zweite Blüte.*

CT 263–265: *Kvete v období od dubna do června. Pokud je počasí stále a mírné, někdy vykvétá znovu i na podzim.*

VT 322–323: *Zwar sei es naheliegend zu erwarten, dass sich die Arten mit zunehmenden Durchschnittstemperaturen nach oben in kühlere Gefilde bewegten.*

CT 308–309: *Dalo by se očekávat, že se s rostoucími teplotami přesunou nějaké druhy rostlin a živočichů do chladnějších oblastí.*

c) Vazba *es gibt*

Vazba *es gibt* se v německém jazyce používá pro vyjádření existence abstraktních jevů, lidí a situací na konkrétním místě či společenských institucí. V takovýchto případech je běžnější užívání této vazby než slovesa *existieren* či *bestehen* (Štícha, 2015, str. 487–492).

Ve výchozím textu najdeme tuto vazbu nejčastěji ve významu existence na daném místě. V takovémto případě používáme v češtině sloveso *být*, sloveso *existovat* používáme méně často (Štícha, 2015, str. 491–492).

Také v těchto případech jsem chtěla zapojit čtenáře do textu, a tak jsem sloveso *být* nepoužila.

VT 351–352 *Urwälder **gibt es nicht mehr viele in den Alpen.***

CT 338: *Pralesů už v Alpách moc **nenajdeme.***

VT 156–157: *Das trifft für den südlichen und nördlichen Schneeferner zu, nur den Höllentalferner **gibt es als kläglichen Rest immer noch.***

CT 146–147: *Pouze Höllentalferner, který se nachází ve stejném pohoří, stále **existuje,** i když se jedná spíše o jeho smutný zbytek.*

Pasivní konstrukce

V knize se vyskytuje velké množství pasivních konstrukcí. Jedná se hlavně o tzv. průběžný trpný rod v préteritním tvaru. Viz Oddíl *Syntax*

Někdy bylo možné použít pasivní formu i v CT.

Například zde:

VT 412–414: *Damals gab es freilich noch keine Ortschaft Grainau und kein Garmisch-Partenkirchen, doch eventuell vorhandene Siedlungen am Eibsee-Ufer aus der Kupferzeit **wurden ausradiert.***

CT 395–397: *Veškeré osídlení, které se zde mohlo vyskytovat na břehu ledovcového jezera Eibsee **bylo vymazáno** ze zemského povrchu.*

V následujícím příkladu jsem se naopak uchýlila k použití aktivní formy v CT.

VT 446–447: *Die Bohrlöcher **wurden** mit Messsonden **bestückt,** die Temperaturänderungen im Permafrost dokumentieren.*

CT 431–432: *Do vrtů **umístili** odborníci sondy, které měří změny teplot permafrostu.*

2.3.3. Syntaktická rovina

Slovosled

Český slovosled a německý slovosled podléhá rozdílným pravidlům. Proto je nutné podřídít tato pravidla celým větám. Pokud by došlo k jejich nerespektování, mohlo by se stát, že by v cílovém textu došlo ke změně předávaných informací, nebo dokonce ke změně záměru vysilatele.

Slovosled nám určuje téma a réma výpovědi. Odděluje rovněž opakovanou či novou informaci, ale také informaci, na kterou je kladen větší důraz. V psaném textu je důležité pořadí jednotlivých větných členů, v mluvené podobě nám naopak může pomoci intonace.

V knize *Deutsche Grammatik* od G. Helbiga a J. Buschi (1996) najdeme, že pozice větných členů v německé větě je částečně obligatorní a částečně volitelná. Záleží pouze na intenci vysilatele.

Hlavním principem výstavby německých vět je tzv. větný rámec. Ten je tvořen slovesem v určitém tvaru (přísudkem) a komponenty přísudku (infinitiv, přičestí minulé, odlučitelná předpona, záporové slovo *nicht* či jmenná část) (G. Helbig, J. Buscha, 1996, str. 564–567).

Český slovosled je dle M. Čechové (2000) nestálý a mění se. A není libovolný. Pořadí slov ve větě je funkční. Slouží k plynulému významovému zapojení věty do kontextu. Na začátku věty najdeme slova, která navazují na předcházející text (M. Čechová, 2000, str. 320). Pro český slovosled je typické aktuální členění větné (AČV). Což je kladení východiska na začátek věty a jádra výpovědi až za východisko. (M. Čechová, 2000, str. 320). Některé postupy jsou ale pro oba jazyky podobné – například kladení slov navazujících na předcházející text na začátek věty, či umístění obsahově důležitějších informací na její konec. Za odlišné můžeme označit například absenci větného rámce v českém jazyce.

Příslovečná určení místa a času jsou v češtině umístěna bezprostředně za sebou (Štícha, 2015, str. 141).

VT 483–485: *Laut Hüttenchronik des Prinz-Luitpold-Hauses brachen am 27. Mai 1935 Tausende Kubikmeter Fels ins Tal.*

CT 461–462: *Dle kroniky horské chaty prince Luitpolda se do údolí dne 27. května 1935 zřítilo několik tisíc metrů krychlových horniny.*

VT 498–500: *Seit Herbst 2019 hat die TU ein neues seismisches System am Hochvogel installiert, dass jede Stunde Daten sendet.*

CT 476–477: *Od podzimu roku 2019 je na Hochvogelu díky Technische Univerzité v Mnichově instalován úplně nový systém zaznamenávající seismické vlny.*

Rozdělování a slučování vět

V oddílu *Syntax* jsem zmiňovala, že se ve VT nachází dlouhá souvětí s vloženými větami, ale také věty jednoduché, které jsou spíše kratší. Pro čtenářovu lepší orientaci při čtení jsem se rozhodla některé dlouhé věty rozdělit.

Například zde:

VT 15–16: *Er schaut nach vorn zu den heutigen »Helden unserer Berge« - Experten, die an Lösungen für die Zukunft arbeiten, um den Lebensraum Alpen für unsere Kinder zu bewahren.*

CT 13–15: *Sám vzhlíží k dnešním „hrdinům“, kteří se o hory starají. Konkrétně se jedná o experty, kteří pracují na tom, aby byly Alpy, ale i celé naše životní prostředí zachovány i pro další generace.*

VT 45–48: *Felix Neureuther hat dazu eine klare Meinung: „Im Sommer auf Gletscher Ski fahren, das ist nicht mehr Zeitmäßig“, sagt er und denkt dabei an seine eigene Vergangenheit: 20 Jahre lang waren sie für ihn, der sich für ein Leben als Profi- Skifahrer entscheiden hatte, ein Trainingsgelände, das er selten hinterfragte.*

CT 44–46: *Felix Neureuther má jasný názor. „Lyžovat v létě na ledovci už není z časového hlediska udržitelné,“ říká a myslí přitom na svou vlastní minulost. Po dobu dvaceti let pro něj byly ledovce velmi důležitým tréninkovým místem, které jako profi- lyžař využíval velmi často.*

VT 622–626: *Dafür fährt er schon mal direkt in die Staatskanzlei zum Ministerpräsidenten Markus Söder oder nutzt Gelegenheiten wie die Verleihung des Bayerischen Sportpreises, um dem Staatsminister des Innern, für Sport*

und Integration, Joachim Herrmann, »gnadenlos« auf politische Versäumnisse hinzuweisen.

CT 599–602: *Felix se čas od času vydává do státního kancléřství za ministerským předsedou Markusem Söderem. Anebo využívá akci, jakou je například předávání Bavorské sportovní ceny, aby takříkajíc „nemilosrdně“ upozornil hosty, ale i státního ministra vnitra, sportu a integrace, pana Joachima Hermanna, na opomíjení této důležité oblasti.*

Jinde bylo naopak nutné spojit kratší věty do souvětí.

VT 207–208: *Die CO₂-Konzentration war seit mehr als drei Millionen Jahren nicht mehr so hoch auf der Erde. Manchmal sagen Zahlen mehr als Bilder.*

CT 198–200: *Čísla nám toho někdy řeknou více než obrázky, takto vysoká hodnota CO₂ nebyla totiž naměřena více než 3 miliony let...*

2.3.4. Stylistická rovina

Ukazovací zájmena *dieser, dieses, diese*

Tato zájmena se z morfologického hlediska chovají stejně jako jim odpovídající členy (G. Helbig, J. Buscha, 1996, str. 255). U většiny níže zmíněných příkladů odkazují ve VT na předchozí větu, a tím zastávají podmět.

VT 440–441: *Genau **dieses** müsse man Kindern vermitteln, denn sie prägten ja die Zukunft.*

Ukazovací zájmeno *ten*, které se při překladu těchto zájmen zpravidla používá, může v češtině působit jakožto hovorový prvek. Často se využívá, když potřebuje řečník ve spontánním projevu získat čas (Čechová, 2008, str. 147). Pokud bychom chtěli pro překlad použít výrazu *tento* bez řídicího jména, není to dle Čechové zcela vhodné. Dále můžeme také využít zájmena *týž* a *tentýž*. Ta jsou ovšem považována za knižní a tím pádem se do tohoto textu nehodí. Nakonec jsem tedy využila při překladu CT ukazovací zájmeno *toto*.

CT 424–425: *Přesně **toto** by se mělo předávat i dětem, protože jsou to právě oni, kdo bude utvářet naši budoucnost.*

Překlad nadpisů

Dalšími, místy problematickými místy mého překladu byly nadpisy a podnadpisy. M. Čechová říká, že funkcí titulků je hlavně upoutat pozornost recipienta, informovat o obsahu následujícího textu a také text zřehlednit. Právě díky nadpisům se totiž čtenář lépe orientuje. (Čechová, 2008, str. 270). Čechová dělí titulky do dvou kategorií. Jedná se o zpravodajské a publicistické.

Ty zpravodajské jsou buďto obsahově vyčerpávající, nebo obsahují částečnou informaci. Právě kvůli tomu, že jsou neúplné, by mělo dojít k tomu, že si chce čtenář přečíst i zbytek textu. Publicistické titulky jsou zpravidla kratší. Mohou obsahovat obrazné vyjádření nebo například různé modifikace frazému. Já jsem se při překládání snažila zachovat jak formu, tak styl nadpisů takový, jaký byl použit u originálů. Mám totiž dojem, že svou funkci velmi dobře plní. V některých případech bylo ale nutné změnit celý nadpis tak, aby odpovídal obsahu dané kapitoly.

Například zde:

VT 160: *Eisfrei bis zum Jahr 2100*

CT 151: *Rok 2100? Bez ledu!*

Myslím, že mnou zvolený překlad daného titulku čtenáře při jeho prvním přečtení mírně šokuje, nebo ho alespoň zaujme, a tak ho přiměje k tomu, aby dočetl daný text až do konce.

VT 211–212: *Das große Treiben*

Der Artenreichtum der Alpen

CT 201–202: *Kapitola 2 – Alpská rozmanitost*

Alpské bohatství zvířecích druhů

V tomto případě, se jako problém ukázal pojem *Treiben*, který v německém jazyce odpovídá českým slovům *naháňka* či *hon*, která se používají v kontextu myslivosti. Nakonec jsem se rozhodla daný titulek pozměnit tak, aby bylo pro čtenáře srozumitelnější, o čem bude následující kapitola hovořit. K číslování kapitol v CT se ještě vyjádřím v kapitole *Pragmatická rovina, číslování kapitol*.

VT 229: *Rückeroberung und Rückzug*

CT 220: *Znovudobytí území*

Zde jsem se naopak uchýlila k použití generalizace a nahradila víceslovný německý titulěk českým obecnějším výrazem.

2.3.5. Pragmatická rovina

Oslovení čtenáře

V rámci pragmatické roviny jsem se v textu zaměřila na oslovování čtenáře hned několikrát. Jak jsem již psala výše, hlavním záměrem vysilatele a autore knihy je nalákat recipienta k navštívení zmiňovaných míst a oblastí. K tomu může skutečně dojít tím, že bude dané místo popsáno co možná nejlákavěji. A tak jsem se snažila čtenáře oslovovat v celém textu a směřovat konkrétní informace přímo jemu. Tímto se snažím zasadit čtenáře, ale i autora samotného do děje.

VT 58–62: *Wenn **man sich bewusst mache**, wie alt die Gletscher seien, wie viele tausend Jahre sie die Alpen prägten, „dann macht **einen** das nachdenklich und massiv traurig“. Er habe sich die Sinnfrage gestellt, und die Antwort war schnell da: “ Man fährt da oben im Sommer auf schmutzigen Schnee herum, Steine schauen raus. **Braucht man das wirklich?**“, fragt der Garmisch-Partenkirchner. Felix will aber mehr wissen.*

CT 56–59: *Když **si uvědomíte**, jak všechny ledovce asi dříve vypadaly a jak po tisíce let utvářely Alpy, nutí **vás** to k zamyšlení a je **vám** z celé této situace velmi smutno. Felix sám o tom všem říká: „V létě se tam nahoře jezdí na špinavém sněhu, ze kterého trčí kameny. Potřebujeme to ale vůbec?“ I proto by se chtěl dozvědět více, konkrétně v otázce ochrany ledovců.*

Aktualizace

Místy bylo nutné text aktualizovat, neboť originál vyšel v Německu v roce 2021. Změnil se tak například počet autorových dětí, jejich věk i věk autora či odborníků.

VT 587–588: *Für den **37-Jährigen**, der inzwischen **zweifacher Familienvater** ist, steht fest, dass »Party-fahrern nicht die Zukunft gehört«.*

CT 565: ***40letému** lyžaři a **otci tří dětí** je již nyní jasné, že budoucnost nebude patřit tzv. party lyžařům.*

VT 644–648: [...] *erzählt er bei einem Gespräch in seinem Elternhaus im Februar 2021. Da ist Matilda drei Jahre alt, was eine schöne Parallele zu Felix Kindheit ist. Denn Rosi und Christian stellten den kleinen Zwack auch schon mit 2 Jahren zum ersten Mal auf die Ski. Und Sohn Leo, der zu der Zeit gerade ein Jahr alt ist? »Der gibt Vollgas, Wahnsinn, wie der drauf ist«, sagt der Papa mit einem Lächeln und unverhohlenem Stolz.*

CT 621–626: [...] *prozrazuje v jednom z rozhovorů, který vznikl v domě u jeho rodičů v únoru roku 2021. Pro Felixe je to oživlá připomínka jeho dětství. Matildě jsou tři roky a on začal s lyžováním ve dvou letech, kdy ho na lyže postavili jeho rodiče, oba slavní lyžaři, Rosi Mittermaier a Christian Neureuther. Felixův syn Leo, který oslavil v roce 2021 1 rok, je na tom podobně. „Jede jako drak, je neuvěřitelné, jak na tom stojí,“ říká s úsměvem a s velkou porcí otcovské pýchy.*

Číslování kapitol

Při překládání jsem hodně uvažovala nad tím, jestli nechat názvy kapitol takové, jaké jsou ve VT, nebo je v CT očíslovat. Nakonec jsem se je rozhodla očíslovat. Myslím, že se díky tomu čtenář může v textu lépe orientovat, kapitoly jsou takto přehledně oddělené a zároveň se dají v daných kapitolách také lépe dohledávat různé informace.

VT 17–18: *Die Giganten*

Gletscher und ihr Vermächtnis

CT 16–17: **Kapitola 1** – *Horští obři*

Ledovce a jejich dědictví

VT 211–212: *Das große Treiben*

Der Artenreichtum der Alpen

CT 201–202: **Kapitola 2** – *Alpská rozmanitost*

Alpské bohatství zvířecích druhů

VT 384–385: *Der Wandel*

Wie sich die Bergnatur verändert

CT 368–369: **Kapitola 3** – *Změny klimatu*

Proměna horské přírody

VT 578–579: *Der Winter der Zukunft*

Eine Perspektive

CT 556–557: **Kapitola 4** – *Zima budoucnosti*

Perspektiva

Názvy institucí a orgánů

Na základě presupozic (viz kap. 2.2.1. *Vnitrotextové faktory – Presupozice*), pracuji s názvy institucí a orgánů následovně. Protože se v textu vyskytuje velké množství různých institucí, organizací či univerzit, rozhodla jsem se všechny zanést do jedné přehledné tabulky. Tato tabulka se nachází v příloze a jmenuje se *Tabulka č. 1*. Celkově je rozdělena do 3 sloupců, ve kterých se nachází původní německý název dané organizace, český oficiální překlad, a u některých také můj český překlad. Pokud totiž dané organizace, úřady či instituce nemají oficiální český překlad, rozhodla jsem se je přeložit tak, aby co nejvíce odpovídaly originálu.

Fotografie

Většina fotografií v knize je pořízena fotografem Berndem Ritschelem. Tyto fotografie jsem do svého překladu přejala, jelikož by mohly být součástí i mého fiktivního zadání neboli překladu pro fiktivní tištěný časopis *Hory a sníh*, který bude mít v roce 2025 výročí 25 let na českém trhu. Navíc si myslím, že text skvěle doplňují. Drobné texty, které jsou odlišeny kurzívou se navíc často pojí s tím, co je na obrázku, a tak by bez těchto fotografií ztrácely mnohdy texty smysl.

2.4. Překladatelské posuny

V této části mé bakalářské práce se budu věnovat překladatelským posunům. Jedná se o posuny, které jsem při překládání vytvořila. Mým záměrem není zmapovat všechny tyto posuny, nýbrž představit zde výběr.

Edita Gromová (2009) ve své teorii píše, že by měl překladatel zachovat hlavně jádro neboli invariant originálu. Dále je nutné jazykové, stylistické a pragmatické ztráty, které při překladu vznikly, nahradit vhodným způsobem (E. Gromová, 2009, str. 56).

Jiří Levý píše o funkčních rozdílech jakožto o rozdílech mezi originálem a překladem. Takovéto rozdíly nesnižují hodnotu originálu. Pokud ale překladatel zvolí nefunkční posuny, dochází tak k tomu, že je text „zbaven umělecky účinného napětí mezi myšlenkou a vyjádřením“. (J. Levý, 2012, str. 132)

Takovéto posuny mohou vznikat, pokud překladatel nevhodně interpretuje originál, nebo má nižší umělecké cítění než autor. Důležité je také dodat, že se překladatel snaží o to, aby byl text co nejsrozumitelněji předán jeho recipientovi. Proto dochází ke zlogičťování, k vykládání nedořečeného apod. (J. Levý, 2012, str. 132).

Anton Popovič rozebírá posuny ještě detailněji než J. Levý, rovněž E. Gromová popisuje rozdělení, jehož je autorem. Popovič totiž hovoří o posunech nutných a nenutných. Ty nutné vznikají kvůli odlišnosti jednotlivých jazyků. Nenutné posuny naopak vytváří překladatel – dle své interpretace, stylu apod. Právě takto vznikají i posuny negativní (E. Gromová, 2009, str. 58–64).

Katharina Reiss definovala na makrostylistické rovině následující tři změny: lokalizaci, aktualizaci a adaptaci. Já sama jsem ve svém překladu využila pouze aktualizaci a lokalizaci.

Lokalizace

Lokalizovala jsem v Kapitole 1, v části textu nesoucí název *Rok 2100? Bez ledu*. Na řádce 247 jsem původní jezero Chiemsee v Bavorsku zaměnila za českou Vodní nádrž Lipno, která má přibližně stejnou rozlohu a je čtenáři daleko známější.

Aktualizace

Aktualizovala jsem také hned několikrát. Změnil se totiž například počet autorových dětí, či jeho věk.

Celkově jsem se snažila o to, abych nepoužívala nefunkční či negativní posuny. V následujícím oddíle ale zmíním, ke kterým posunům jsem se přiklonila. Jedná se o posuny vzniklé kvůli jazykové odlišnosti mezi češtinou a němčinou, nebo také kvůli kulturním rozdílům.

2.4.1. Intelektualizace

Dle J. Levého (2012, str. 132) má překladatel snahu předat dílo čtenáři tak, aby pro něj bylo srozumitelné. Překladatel tedy nejen překládá, ale dochází také k vykládání, zlogičťování, dokreslování a intelektualizaci. J. Levý uvádí tři typy intelektualizace – zlogičťování textu, vykládání nedořečeného a formální vyjadřování syntaktických vztahů.

Zlogičťování

VT 59–62: *Er habe sich die Sinnfrage gestellt, und die Antwort war schnell da: “ Man fährt da oben im Sommer auf schmutzigen Schnee herum, Steine schauen raus. Braucht man das wirklich?“, fragt der Garmisch-Partenkirchner. Felix will aber mehr wissen.*

CT 57–58: *Felix o tom všem říká: „V létě se tam nahoře jezdí na špinavém sněhu, ze kterého trčí kameny. Potřebujeme to ale vůbec?“ I proto by se chtěl dozvědět více, konkrétně v otázce ochrany ledovců.*

2.4.2. Vynechání

Z různých důvodů, které mohou být jazykové, literární či kulturní, někdy dojde k tomu, že se v překladu něco ztratí nebo naopak přibude. Důležité je, aby zůstal zachován invariant. Invariant je jádro výpovědi (A. Popovič, 1983 str. 118)

V následujícím případě jsem se rozhodla vypustit informaci, že autor pochází z oblasti Garmisch-Partenkirchen, protože se tato informace objevila v textu již vícekrát. To samé platí i pro vynechání jména autora. Jeho jméno jsem totiž zmínila již v úvodu věty, a tak nebylo nutné zachovávat ho i na jejím konci.

VT 59–62: *Er habe sich die Sinnfrage gestellt, und die Antwort war schnell da: “ Man fährt da oben im Sommer auf schmutzigen Schnee herum, Steine schauen raus. Braucht man das wirklich?“, fragt der Garmisch-Partenkirchner. Felix will aber mehr wissen.*

CT 57–59: *Felix o tom všem říká: „V létě se tam nahoře jezdí na špinavém sněhu, ze kterého trčí kameny. Potřebujeme to ale vůbec?“ I proto **by se chtěl dozvědět více, konkrétně v otázce ochrany ledovců.***

VT 229: *Rückeroberung und Rückzug*

CT 220: *Znovudobytí území*

2.4.3. Explikace

Na několika místech jsem se rozhodla do překladu přidat vysvětlující informace, které českému čtenáři pomohou pochopit danou problematiku. Šlo především o vysvětlivky týkající se odborných termínů – jako třeba *albedo efekt* či *migrace*.

VT 144–145: *Im Fall der Gletscher sinkt die Albedo, also die Rückstrahlung der Oberfläche, mit der Verkleinerung der Eisflächen.*

CT 134–135: *Albedo efekt **neboli míra odrazivosti ledovce** se totiž snižuje se zmenšováním ledových ploch.*

VT 230–231: *Die alpine Biodiversität ist – erdgeschichtlich betrachtet – das Ergebnis recht junger Prozesse, **besser gesagt: Wanderungen.***

CT 221–222: *Alpská biodiverzita je z geologického hlediska výsledkem relativně nedávno proběhlého procesu, **který nazýváme stěhování, nebo také migrace.***

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo přeložit vybrané kapitoly knihy *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können* od Felixe Neureuthera a kol. tak, aby byl text funkční a zároveň odpovídal fiktivní zakázce. Nejdůležitější bylo zachování záměru autora, funkce textu a také účinek na čtenáře.

V originálu se vyskytovalo mnoho lexikálních prvků, jako jsou například anglicismy, ale také německé typické morfosyntaktické a syntaktické vazby – pasiva a neosobní konstrukce a další. Ty je velmi obtížné převádět do českého jazyka. Bylo proto nutné zaujmout určitý postoj. Během překladu jsem postupovala tak, aby byl výsledný překlad srozumitelný, a ne příliš komplikovaný. K řešení takovýchto jazykových prvků mi pomohly srovnávací gramatika a jazykové příručky. Problematické byly názvy institucí a organizací, správné vysvětlení termínů, které se pojí s horami, ledovci a jejich táním, ale také rodová a druhová jména živočichů a rostlin.

Abych zachovala jak stylistickou, tak funkční ekvivalenci, bylo nutné vhodně přeložit místní názvy, již dříve zmíněné názvy organizací a institucí, díky nimž je může čtenář dohledat například na internetu, či daná místa navštívit. A proto jsem zachovala jak německý název, tak český ekvivalent.

Strukturu textu nebylo nutné měnit, i když došlo v hypotetické zakázce ke změně média.

Text je natolik přehledný, že umožňuje čtenáři komfort a je dostatečně srozumitelný. Dále jsem se rozhodla přebrat také fotografie, které zachovávají konativní funkci a vhodně text dokreslují.

Myslím, že díky výše uvedeným aspektům a vhodným zvoleným postupům a překladu samotnému, který se příjemně čte, se mi podařilo zachovat účinek i funkci originálu a přenést je na cílového čtenáře.

Bibliografie

Primární literatura

Neureuther, Felix et al.: *Unsere Alpen. Ein einzigartiges Paradies und wie wir es erhalten können*. München: National Geographic Deutschland, 2022.

Sekundární literatura

Česká

Čechová, Marie (2008). *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Čechová, Marie (2000). *Čeština – řeč a jazyk*. 2. přepracované vydání. Praha: ISV nakladatelství.

Daneš, František; Hlavsa, Zdeněk; Grepl, Miroslav (1987). *Současná mluvnice češtiny 3*. Praha: Academia.

Levý, Jiří (2012). *Umění překladu*. 4. upravené vydání. Praha: Apostrof

Štícha, František (2015). *Česko-německá srovnávací gramatika*. 2. vydání. Praha: Academia

Zahraniční

Eroms, Hans-Werner (2008). *Stil und Stilistik, Eine Einführung*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Gromová, Edita (2009). *Úvod do translatologie*. Nitra: Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre.

Helbig, Gerhard und Buscha, Joachim (1996). *Deutsche Grammatik, Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Lipsko: Langenscheidt Verlag Enzyklopädie.

Jakobson, Roman (1960). *Linguistik und Poetik*. V E. Holenstein, T. Schelbert, Poetik: Ausgewählte Aufsätze 1921-1971. 3. vydání. Frankfurt nad Mohanem: Suhrkamp.

Nord, Christiane (2009). *Textanalyse und übersetzen, Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse*. Tübingen: Julius Groos Verlag Birgitte Narr.

Popovič, Anton (1983) *Originál – preklad: interpretačná terminológia*. Bratislava: Tatran.

Reiss, Katharina und Vermeer Hans J. – *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*.
Walter de Gruyter, 2010

Internetové zdroje

Internetová jazyková příručka [online]. (2008-2023). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR.
Načteno z <https://prirucka.ujc.cas.cz> [cit. 2023-10-28].

Duden. de. (2023). Načteno z <https://www.duden.de> [cit. 2023-10-28]. Wikipedie, otevřená
encyklopedie (2023). Načteno z https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana [cit.
2023-10-2]

Grammatisches Informationssystem grammis. Mannheim. Načteno z [https://grammis.ids-
mannheim.de](https://grammis.ids-mannheim.de)

Zdroje fotografií

Všechny fotografie byly převzaty z knihy Felixe Neureuthera: *Unsere Alpen. Ein einzigartiges
Paradies und wie wir es erhalten können*. München: National Geographic Deutschland, 2022.
Autorem všech fotografií je Bernd Ritschel ©, duben 2022.

Přílohy